

Daniel Inledning

Temat i Daniels bok är att Gud har kontroll över världshistorien och hur en troende kan leva efter Guds vilja i en orättfärdig värld.

Daniel föddes omkring 620 f.Kr. då Josia, som var en god kung, regerade i Jerusalem, se 2 Kung 22:1. Daniel växer upp mitt i ett väckelseskeende där kung Josia avskaffar avgudadyrkan och lokala offerplatser. En utlösande faktor för det andliga uppvaknandet var att under renoveringen av templet i Jerusalem hittades 622 f.Kr. en gömd kopia av Femte Mosebok eller mer troligt alla de fem Moseböckerna, se 2 Kung 22:3-13. Samtida med Daniel är profeterna Jeremia, Joel, Habackuk och Sefanja. Det är inte otroligt att Daniel som ung grabb har varit på samlingar där Jeremia predikat.

Daniel är en av endast två personer i bibeln som omnämns som "högt älskad", se Dan 9:23; 10:11, 19. Den andre är lärjungen Johannes som skrev Uppenbarelseboken, se Joh 20:2. Det är intressant att de två författare som har förtroendet och privilegiet att författa bibelns två viktigaste böcker om ändens tid är de som Gud själv benämner som "älskade" på ett sätt som ingen annan omnämns, se Amos 3:7; Joh 15:15.

Det är en stor och väsentlig kulturskillnad mellan grekiskt och hebreiskt tänkande vad det gäller profetia. I den grekiska kontexten, som

vi är influerade av här i väst, har en profetia bara en uppfyllelse. Däremot i den hebreiska kontexten kan samma profetia uppfyllas flera gånger och på många nivåer. Exempelvis är den babyloniska fångenskapen bara en första uppfyllelse av det som sedan blev den nästan 2000-åriga diasporan.

Enkel struktur:

1. Daniel i Babylon, kap 1-6
2. Daniels syner i Babylon, kap 7-12

Struktur - språk och tema

Boken är skriven på två språk, hebreiska och arameiska. Det första kapitlet fram till några verser in i det andra är på hebreiska. Sedan följer ett stycke från 2:4 fram till och med kapitel 7 på arameiska, det babyloniska språket. Boken avslutas med fem kapitel på hebreiska. Sektionen på arameiska har också en fin kiastisk struktur med tre par som tematiskt hör ihop. En alternativ struktur framträder om man delar in boken på språk och tema:

1. HEBREISKA, kap 1

Daniel och hans tre vänner vägrar ge upp sin judiska identitet.

2. ARAMEISKA, kap 2-7

Dröm - kungens dröm om en staty, kap 2

Vägrar tillbe riket - Daniels tre vänner i den brinnande ugnen, kap 3

Dröm - Nebukadnessars högmod, kap 4

Dröm - Belshassars högmod, kap 5

Vägrar tillbe kungen som gud - Daniel i lejongropen, kap 6

Dröm - Daniels dröm om fyra odjur, kap 7

3. HEBREISKA, kap 8-12

Tre visioner – när ska Gud återupprätta det judiska folket?

Växlingarna i språket strukturerar även innehållet i de profetiska avsnitten. I Babylon talade folken arameiska och i Israel talade israeliterna hebreiska. De arameiska kapitlen handlar om Guds planer för hedningarna och världens nationer medan de hebreiska avsnitten mer explicit berör judarna och Israel.

Struktur - kronologisk ordning av kapitlen

626 f.Kr. – Nabopolassar kung i Babylon, regerar till sin död 605 f.Kr.

612 f.Kr. – Nabopolassar plundrar och bränner assyriernas huvudstad Nineve

609 f.Kr. – Harran, assyriernas sista fäste faller, babylonierna är nu världshärskare

605 f.Kr. – Nebukadnessar blir kung, regerar till sin död 562 f.Kr.

(Kapitel 1) 605 f.Kr. – Daniel och hans tre vänner fördes till Babylon

(Kapitel 2) 602 f.Kr. – Nebukadnessars dröm

597 f.Kr. – Jerusalem erövrar

586 f.Kr. – Jerusalem och templet förstörs

(Kapitel 3) – Daniels tre vänner i den brinnande ugnen

(Kapitel 4) – Nebukadnessars dröm och galenskap

562 f.Kr. – Nebukadnessar dör

562 f.Kr. – Evil-Merodak, Nebukadnessars son blir kung, men mördas efter två år

560 f.Kr. – Neriglissar, Nebukadnessars svärson blir kung

- 556 f.Kr. - Neriglissar dör en naturlig död
556 f.Kr. - Laborosashad, barnbarn till Nebukadnessar blir kung, men mördas
556 f.Kr. - Nabonidus blir kung
553 f.Kr. - Belsassar, Nabonidus son, blir medregent
553 f.Kr. - Nabonidus är ointresserad av tronen, flyttar till oasen Teima i Arabien
(Kapitel 7) 553 f.Kr. - Daniels första syn, fyra odjur
(Kapitel 8) 551 f.Kr. - Daniels andra syn, baggen och bocken
(Kapitel 5) 539 f.Kr. - Belshassars fest
539 f.Kr. - persiske kungen Kyros besegrar Babylon, regerar fram till 530 f.Kr.
(Kapitel 9) 539 f.Kr. - Daniels tredje syn, de sjuttio årsveckorna
538 f.Kr. - Kyros beslutar att judarna kan återvända och bygga upp templet
537 f.Kr. - Omkring 50.000 judar ledda av Serubbabel och översteprästen Josua återvänder
(Kapitel 6) - Daniel i lejongropen
(Kapitel 10-12) 536 f.Kr. - Daniels fjärde syn
516 f.Kr. - Templet i Jerusalem återinvigs (70 år har passerat sedan 586 f.Kr.)
479 f.Kr. - Ester blir drottning i Susa
445 f.Kr. - Nehemja bygger upp Jerusalems mur

Tiden mellan Malaki och Messias födelse

Ibland används uttrycket de "400 tysta åren" om tiden mellan den sista profeten Malaki fram till Jesu födelse. Även om Malaki verkade på

400-talet f.Kr. och var den siste profeten i GT så är Bibeln inte tyst. Här i Daniels bok profeteras i detalj om de stora världshändelserna som påverkar det judiska folket. Det medo-persiska riket besegras år 331 f.Kr. av grekerna under Alexander den stores ledning, se Dan 8:5-8, 21. Detta rike splittras i fyra delar, se Dan 8:22-23. Under hela 200-talet förekommer spänningar mellan Ptolemaierna i söder och Seleukiderna i norr. Eftersom Israel ligger mellan dessa regioner, Egypten och Syrien, påverkas de av denna konflikt. Allt detta och hur Antiochos IV Epifanes vanhelgar templet 167 f.Kr. beskrivs i detalj i Dan 11. I Daniel 9 och 12 beskriver händelser som sträcker sig ända till den sista tiden.

Arkeologiska fynd

Det finns många arkeologiska fynd som knyter an till Daniels bok. I Berlin på Pergamonmuseet finns hela Ishtarporten och delar av processionsgatan uppställd som Nebukadnessar lät bygga, se Dan 1:8. Från samma utgrävning köpte Sverige 1931 två glaserade tegelreliefer, ett lejon och en drake, från fasaden till Nebukadnessars tronsal. De går att se på Röhsska museet i Göteborg. På brittiska museet finns mängder av fynd från Babylon: tiotusentals lertavlor, se Dan 2:2; tegelstenar med Nebukadnessars namn ingraverad i kilskrift, se Dan 1:3; Nabonidusrullen, se Dan 5:1; Kyrosrullen; de babyloniska krönikorna.

Fynden av Dödahavsrollarna 1947 bekräftar också äktheten i Daniels bok. Hittills har man hittat 8 manuskript, och alla kapitel finns

representerade. De äldsta rullarna från grotta 4 i Qumran dateras till omkring 165 f.Kr.

Genre: Historisk och profetisk

Skriven: 530-540 f.Kr.

Berör tidsperioden: 605 - 536 f.Kr., men synerna i boken talar även om framtiden och tidens slut.

Författare: Daniel, se Dan 9:2; 10:2.

Referenser: När Jesus talar om den sista tiden citerar han från Daniels bok, se Matt 24:15. Att Jesus kallar honom "profeten Daniel" styrker validiteten i Daniels syner att de är profetiska.

Fångenskapen i Babylon

¹ Under kung Jojakims tredje regeringsår [605 f.Kr.] i Juda kom Nebukadnessar, kungen av Babylonien, och belägrade Jerusalem [Judas huvudstad]. ² Herren (*Adonai*, fokus på Guds storhet och makt) gav Jojakim, kungen av Juda, i hans våld.

[Det var inte babyloniernas styrka som gjorde att de fick seger, det var Herren som tillät dem inta landet på grund av gudsfolkets olydnad och avgudadyrkan, se 2 Kung 20:16-17; 24:20. Jojakim var en ond kung i Herrens ögon, 2 Kung 23:35-37. Enligt rabbinisk litteratur levde han i incestförhållande med sin mor, svärdotter och styvmor och han hade för vana att mörda män och våldföra sig på deras kvinnor. Han regerar elva år, från 608-597 f.Kr. Det är en omvälvande politisk tid där Juda och Jerusalem ligger geografiskt sett mellan dåtida stormakter. Det är

egyptierna och farao Necho som tillsätter Jojakim som sin lydning sedan de tillfångatagit hans yngre bror som bara hann vara kung tre månader. När babylonierna, tre år in i Jojakims styre, attackerar Jerusalem 605 f.Kr. sluter Jojakim en pakt med dem, se 2 Kung 24:1. För att försäkra sig om Jojakims lojalitet tar Nebukadnessar några ungdomar av kunglig släkt som gisslan. Detta är den första deportationen till Babylon som berör Daniel och hans vänner. Templet plundras delvis, se Esra 1:9-11.]

Nebukadnessar tog också med sig några av kärnen till Shinar [Babylon, landet mellan floderna Eufrat och Tigris]. Där ställde han in dem i skattkammaren för sina gudar [Marduk och Nebo].

[Det babyloniska riket var den nya stormakten efter assyrierna. I staden Babylon revolterar Nabopolassar mot assyrierna och utropar sig som kung i Babylon 626 f.Kr. Tillsammans med hans son Nebukadnessar formar de det nybabyloniska riket som har sin storhetstid under de kommande 100 åren. Historiska dokument, de babyloniska krönikorna, bekräftar att Nebukadnessar våren 605 f.Kr. stred i den egyptiska utposten Karkemisch i norra Syrien och senare på senvåren svepte ner mot Jerusalem. I den första räden plundras templet och personer som kan utgöra ett hot, däribland Daniel och hans vänner, tas med som fångar. Nebukadnessar fortsätter ner mot Egypten, men när han får

besked om sin fars Nabopolassars död 15 augusti, skyndar han hem. Han tar vägen genom öknen och kommer fram före Daniel och fångarna som tar den vanliga längre vägen längs med floden Euftrat. En lertavla visar att Nebukadnessar blev kung 7 september. Nebukadnessar fortsätter sina fälttåg. Sju år senare, 597 f.Kr. erövrar Jerusalem. Det är i denna andra deportation som profeten Hesekiel förs bort. År 586 f.Kr. förstörs templet och den tredje vågen av fångar förs bort till Babylonien.]

³ Kungen [Nebukadnessar] befallde Aspenas, sin chef för hovtjänstemännen (*ledare för eunuckerna*), att välja ut några av Israels unga män [13-15 år] av kunglig släkt eller av förnäm börd [som han tagit med sig som fångar]. ⁴ De skulle inte ha någon kroppslig defekt [*vara i god fysisk hälsa*] och vara vackra att se på. De skulle kunna tillägna sig all slags lärdom, vara kloka, ha lätt för att lära och vara dugliga att tjäna i kungens palats. De skulle få undervisning i kaldéernas språk [*kilskriftsspråket akkadiska som används på lertavlor och arameiska som var det nya världsspråket*] och litteratur.

[Daniel och hans vänner var av kunglig släkt och hade växt upp i Jerusalem. De var i yngre tonåren när de tillfångatogs och deporterades till Babylon, en resa på 150 mil som tog 3-4 månader till fots med karavan. Historiska dokument visar att åldern för högre utbildning

var 14 år i Babylon. Beskrivningen av Daniels långa liv i Babylon bekräftar att han måste ha varit ung när han fördes bort, se Dan 1:21. Väl framme i Babylon kan Daniel och hans vänner ha blivit kastrerade. Det som talar för det är att detta var vanligt bland kungens tjänare vid den här tiden. Det nämns heller aldrig att Daniel gifte sig och fick några barn. I Jesajas profetia, som skrevs 100 år innan dessa händelser, varnar han för att kärnen skulle plundras och ättlingar till kungahuset föras bort och bli eunucker i Babylon, se 2 Kung 20:12-17. I Jesaja 56, som rör återvändande judar, tas just eunucker utan barn upp som en speciell grupp, se Jes 56:3-5. Dessa bibliska referenser har gjort att denna uppfattning är vanlig inom judendomen. Det som talar emot är att det inte uttryckligen nämns att Daniel blev kastrerad. De skulle vara "utan defekt", se vers 4, vilket tvärtom kan tala för att de inte var kastrerade. Det hebreiska ordet för eunuck, "saris", har också flera betydelser. Det kan betyda kastrerad man men också högt uppsatt ledare. Potifar i Egypten var en "saris" som var gift, se 1 Mos 37:36; Matt 19:12; Apg 8:27; Jes 56:3-6.]

⁵ Kungen bestämde åt dem en daglig tilldelning av kungens egen mat och av vinet som han själv drack. De skulle läras upp i tre år och därefter tjänstgöra hos kungen. ⁶ Bland dessa [vilket indikerar att det fanns andra tillfångatagna ungdomar där från andra länder - den judiska historikern Josefus nämner Fenicien, Egypten och

Syrien] var följande från Juda:

Daniel [*betyder "Gud är min domare"*],
Hananja [*betyder "Jahve är nådefull"*],
Mishael [*betyder "Vem är som Gud"*] och
Asarja [*betyder "Jahve är en hjälpare"*].

[Alla dessa fyra ungdomar har Gud i sina namn. Det visar att trots avfallet i Israel, hade deras föräldrar antagligen gett dem en gudfruktig uppväxt, vilket gör att de inte viker av från sin gudstro, se Ords 22:6.]

⁷ Men chefen för hovtjänstemännen [*Aspenas*] tilldelade dem nya namn. [*Anledningen var att anknyta till babyloniska gudar i stället för Israels Gud.*]

Daniel kallade han Belteshassar.
[*Betyder "den som har Bels favör", Bel var ett generellt namn för "herre" och syftade troligtvis på den största babyloniska guden Marduk, så Daniel fick ett insmickrande namn.*]

Hananja kallade han Shadrak.
[*Betyder "belyst av solguden", vilket beskriver mångguden Aku.*]

Mishael kallade han Meshak.
[*Han får ett liknande namn. Den sista delen byts ut från "El", som betyder Gud, till "Aku" som är babyloniernas mångud. Mishael var ordagrant: "Vem är som Gud?" Hans nya namn är: "Vem är som Aku?"*]

Asarja kallade han Aved-Nego.

[Betyder "Tjänare åt den skinande Nebo, eldens gud", en babylonisk gud. I den kaldeiska översättningen av Jes 14:12 översätts Lucifer till just Nebo.]

Daniels hängivenhet till Gud

⁸ *[De fick den bästa tänkbara maten som kunde erbjudas i Babylon, men] Daniel var fast besluten (lade på sitt hjärta) att inte orena sig med kungens mat eller vinet som han drack [och bryta Guds lag genom att äta t.ex. griskött och mat offrat till avgudar]. Därför anhöll han hos chefen för hovtjänstemännen [Aspenas] att slippa orena sig. ⁹ Gud gjorde så att han [Aspenas] blev vänligt inställd (fick tillit och kände medkänsla) till Daniel. ¹⁰ Men han [stod under hård press från kungen och] sade till Daniel: "Jag är rädd för min herre kungen. Han är den som bestämt vad ni ska äta och dricka. Vad skulle hända om han såg att ni såg undernärda (svaga) ut, jämfört med de andra unga männen i er ålder? I så fall skulle ni äventyra mitt huvud (mitt liv) inför kungen!"*

[Aspenas rädsla var befogad. I Daniels bok finns flera exempel på Nebukadnessars hårdhet och nyckfullhet, se Dan 2:5, 12; 3:13. Daniel använde gott omdöme. I stället för att matvägra eller göra revolt är han kreativ och kommer med ett förslag.]

¹¹ Då sade Daniel till vakten (*övervakaren, assistenten*) som förste hovmarskalken [*Aspenas*] satt över Daniel, Hananja, Mishael och Asarja: ¹² "Gör ett försök med dina tjänare i tio dagar. Låt oss få äta grönsaker (*ordagrant 'det som växer av frön', frukt, frön, grönsaker, bröd osv.*) och dricka vatten. ¹³ Jämför sedan hur vi ser ut (*vår fysiska hälsa*) med de andra unga männen som har ätit av kungens mat. Tag sedan ett beslut hur du ska göra med dina tjänare." ¹⁴ Han lyssnade på dem och testade dem i tio dagar. ¹⁵ När tio dagar hade gått var deras utseende bättre och deras kroppar mer välnärda än alla de unga män som åt av kungens mat. ¹⁶ Då tog vakten (*övervakaren, assistenten*) bort maten och vinet från deras diet och gav dem grönsaker (*ordagrant "det som växer av frön", frukt, frön, grönsaker, bröd osv.*).

Gud ger dem vishet

¹⁷ Gud gav dessa fyra unga män kunskap, förmågan att studera och lära sig från skrifter och vishet. Daniel [*hade även en övernaturlig gåva, han*] förstod också alla slags syner och drömmar. [*Varje god gåva kommer från Gud, se Jak 1:17.*] ¹⁸ När tiden var inne då kungen bestämt att de skulle hämtas [*efter tre års studier*], fördes de av chefen för hovtjänstemännen [*Aspenas*] inför Nebukadnessar. ¹⁹ Kungen talade med dem, och det fanns ingen bland dem alla som kunde jämföras med Daniel, Hananja, Mishael och Asarja. De fick därför tjänstgöra hos kungen. ²⁰ I alla frågor som

krävde vishet och förstånd rådfrågade kungen [*Nebukadnessar*] dem och de visade sig vara tio gånger (*ordagrant "tio händer"*) klokare än alla de spåmän (*skrivare, från ordet för penna*) och besvärjare som fanns i hela hans rike.

²¹ Daniel blev kvar där [*fortsatte att tjänstgöra för riket*] ända till kung Kyros (*Koresh, "som solen"*) första regeringsår [*och en bit in i hans styre*].

[Namnet Kyros har persiskt ursprung med betydelsen "som solen". På modern persiska är namnet Kouros. I antika inskriptioner på elamitiska är namnet "Kuras". Från detta namn kommer det grekiska "Kyrios", som betyder "herre". Den latinska formen av grekiskan har sedan blivit det svenska namnet Kyros och engelska Cyrus. Den hebreiska translittereringen är Koresh, se Dan 10:1; Esra 1:1.]

Daniel föddes omkring 620 f.Kr. i Jerusalem. Som tonåring fördes han till Babylon 605 f.Kr. Där blir han kvar i åtminstone 69 år. Han får ha inflytande i två stormakter. Kungar kommer och går, men Daniel har hela tiden en framträdande roll. När den persiske kungen Kyros 539 f.Kr. intar Babylon får Daniel även favör hos honom i den nya persiska stormakten. Eftersom Daniel får se syner i Kyros tredje regeringsår betyder det att han finns i landet 536 f.Kr. Då är han över 80 år. Det är även i denna höga ålder han kastas i lejongropen, se Dan kapitel 6. Även

om han får vara med och se den första gruppen judar under ledning av Serubbabel återvända till Jerusalem, se Esra 1:1-3, är det mest troliga att Daniel förblir kvar och dör i Babylon. Det finns sex olika traditioner om var han blev begravd: Babylon, Kirkuk och Miqdadiyah i Irak, Susa och Malamir i Iran, och Samarkand i Uzbekistan.]

2

Nebukadnessars dröm om framtiden

¹ I Nebukadnessars andra regeringsår [603-602 f.Kr.] hade han drömmar [troligtvis samma dröm som upprepades] som oroade honom (hans ande var skakad) och han kunde inte sova.

[Nebukadnessar blev kung 7 september 605 f.Kr. Det babyloniska året startar i månaden Nisan, som infaller i mars/april. Det första regeringsåret räknas alltså från våren 604 f.Kr. och hans andra regeringsår avslutas 9 april 602 f.Kr. Daniel och hans tre vänner togs tillfånga sommaren 605 f.Kr. och är då troligtvis inne på utbildningens tredje och sista år, se Dan 1:5. Det kan förklara varför de inte finns bland de andra vise, se Dan 2:13.

Enligt den judiska historikern Josefus, och i rabbinisk litteratur, räknas det andra regeringsåret från en annan utgångspunkt, nämligen regenter i Jerusalem. Den sista kungen avsätts 597 f.Kr. och i så fall sker dessa händelser 10 år efter Daniel och hans vänner har fullgjort sin utbildning. Det går att tolka att examinationen i Dan 1:17-20 sker före Nebukadnessars dröm, men det

är mer troligt att sista delen i föregående kapitel, Dan 1:21, är en summering och inträffar efter kapitel 2. Vers 17-20 är också sammanfattande och behöver inte ha skett innan händelserna i kapitel 2.

Det är intressant att det finns flera paralleller i Daniels liv med vad som hände Josef i Egypten. farao hade drömmar "två år senare", se 1 Mos 41:1. farao vaknade och var "orolig" och tillkallade också alla spåmän och visa, se 1 Mos 41:8.]

Drömtydarna kan inte återge drömmen

² Så kungen tillkallade sina:

spåmän (*skrivare, från ordet för penna*),
besvärjare (*exorcister, medier som talade med andar*),
trollkarlar (*sysslade med ockult häxkonst*) och
drömtydare (*kaldéer, ett folkslag men också benämningen på en välutbildad elit och prästerskap i Babylon, de spådde framtiden baserad på matematiska beräkningar och stjärnornas rörelser*).

[Alla dessa fyra klasser av visa fungerade som rådgivare för kungen. De var också präster för olika avgudar. Kaldéerna var kända för att studera månen, stjärnor, planeter och kometer. Allt detta dokumenterades väl på tiotusentals lertavlor. Många av dem finns på museum runt om i världen. Naburimannu, en babylonisk astronom från den här tiden lyckades beräkna årets längd till 365 dagar, 6 timmar, 15 minuter och 41

sekunder – bara 26 minuter och 55 sekunder för långt.]

Han ville att de skulle berätta för honom vad han hade drömt. De kom in och stod framför kungen. ³ Han sade till dem: "Jag hade en dröm som oroade mig (*skakade min ande*), och jag vill veta vad jag drömt."

[Vid den här tiden förknippades drömmar ofta med budskap från gudarna.]

⁴ Då sade drömtydarna (*kaldéerna*) till kungen på arameiska *[från och med nu till och med kapitel 7 är också boken skriven på kaldéernas vardagliga språk arameiska]*: "Må kungen leva för evigt! Berätta drömmen för dina tjänare så ska vi tyda den."

⁵ Kungen *[Nebukadnessar]* svarade dem: "Mitt beslut står fast. Ni ska berätta för mig vad jag drömt och vad det betyder. Om ni inte gör det ska ni slitas i stycken och era *[familjers]* hus ska *[demoleras och]* bli till grushögar. *[Se även Dan 3:29; Esra 6:11, där samma ord används. Än i dag rivs dömda brottslingars hus i vissa delar i Mellanöstern för att utplåna deras minne. I antiken finns även exempel där tempel och hus har raserats och gjorts om till offentliga toaletter för att förödmjuka och vanära den tidigare ägarens namn, se 2 Kung 10:27.]* ⁶ Men om ni berättar drömmen och ger uttydningen, ska jag ge er gåvor, en belöning *[en speciell bonus, befördran]* och stor ära. Berätta nu drömmen och vad den betyder!"

[Det arameiska ordet "azda", som översatts att beslutet "står fast" i vers 5, är ovanligt och används bara här och i vers 8. Ibland har det tolkats som att det kommer från roten "azad" och då översatts "är borta från mig", vilket lett till tolkningen att Nebukadnessar glömt vad han drömt. Dock är det inte troligt eftersom drömtydarna i vers 7 försöker få kungen att berätta drömmen.]

⁷ De svarade för andra gången: "Konung, säg vad du drömt till dina tjänare, så ska vi ge uttydningen."

⁸ Kungen *[Nebukadnessar]* svarade: "Jag förstår nog hur det ligger till, ni försöker bara vinna tid eftersom ni vet att mitt beslut står fast. ⁹ Om ni inte berättar min dröm finns det bara en utgång för er *[en dom - döden]*! Ni har konspirerat tillsammans för att berätta lögnen och förleda mig, i tron om att situationen ska ändra sig. Berätta därför vad jag drömt, då vet jag att ni också kan ge den rätta uttydningen!"

[Varför är Nebukadnessar villig att döda alla sina visa män och rådgivare? För det första visade deras oförmåga att berätta om drömmen att de inte hade kontakt med gudarna som de utgav sig för att ha. För det andra hade drömmen gjort Nebukadnessar oroad, se vers 1. Drömmen om en människoliknande staty som krossades var olycksbådande. Nebukadnessar hade nyligen kommit till makten, kanske planerades en kupp mot honom. Detta var inte ovanligt vid den här

tiden; två av de tre efterföljande regenterna blev lönnmördade direkt vid deras tronbestigning. Nebukadnessar kan ha tolkat drömmen som en varning att det fanns en förrädare bland hans närmsta rådgivare.]

¹⁰ Då svarade drömtydarna (*kaldéerna*): "Det finns ingen människa på jorden som kan tala om det kungen begär. Aldrig har någon kung, hur stor han än varit, begärt något sådant av en spåman, besvärjare eller drömtydare. ¹¹ Det kungen begär är omöjligt. Bara gudarna kan uppenbara detta för kungen, men gudarna bor inte bland människorna (*deras hem/boning är inte med kött*)."

¹² När kungen hörde deras svar blev han rasande, alldeles ursinnig, och befallde att alla visa [*generell term för den höga sociala och religiösa klass som fanns nära kungen, se Dan 2:2*] i Babylon skulle dödas. ¹³ Befallningen kungjordes, och alla visa var på väg att bli avrättade. [*Det arameiska verbet är i particip, vilket indikerar hur händelserna är nära förestående.*] Man sökte också efter Daniel och hans vänner, för att också avrätta dem [*eftersom de också räknades till denna grupp*].

Daniel ber

¹⁴ Då talade Daniel med visa, väl valda ord till Arjok, som ansvarade för kungens alla bödlar och som var utsänd att döda alla visa i Babel. ¹⁵ Han sade till Arjok, kungens befälhavare: "Varför är kungens befallning så brådskande

(sträng)?” Arjok förklarade då situationen för Daniel. ¹⁶ Daniel gick in till kungen [*Nebukadnessar*] och bad om att få tid på sig, så skulle han berätta vad drömmen betydde.

¹⁷ Sedan skyndade Daniel hem och berättade vad som hänt för sina vänner Hananja, Mishael och Asarja. ¹⁸ Han uppmanade dem att bönfälla himmelens Gud att visa dem nåd och hjälpa dem förstå hemligheten, så att inte han och hans vänner och alla andra visa i Babylon skulle mista livet. ¹⁹ Då uppenbarades hemligheten för Daniel i en syn om natten, och Daniel prisade himlens Gud. ²⁰ Daniel sade:

”Prisa (*välsigna*) Guds namn från evighet till evighet,

för han har vishet och makt!

²¹ Han bestämmer tider (*generell tid, dagar, år*) och säsonger (*en speciell tidsperiod, skiften*),
avsätter och tillsätter kungar.

[*Vilket Nebukadnessars dröm handlar om.*]

Han ger de visa deras vishet,
och de förståndiga deras förstånd.

²² Han avslöjar det som är djupt och fördolt.
Han vet vad som finns i mörkret,
och hos honom bor ljuset.

²³ [*Daniel avslutar nu bönen med tacksägelse. Bönen blir också mer personlig och orden jag, min, du, vi och oss används.*]

Till dig, mina fäders Gud, riktar jag mitt tack och pris,

för du har gett mig vishet och kraft.
[Jag erkänner att det är från dig detta bönesvar kommer.]
Du har nu låtit mig få veta det vi bad dig om.
För du har låtit oss veta svaret på kungens fråga
[hans dilemma]."

Daniel tyder drömmen

²⁴ Då gick Daniel till Arjok, han som hade fått uppdraget av kungen [*Nebukadnessar*] att avrätta alla de visa i Babylon. Daniel sade till honom: "Döda inte de visa i Babylon! För mig till kungen så ska jag berätta vad drömmen betyder (*ge uttydningen*)."²⁵ Arjok tog på en gång med sig Daniel till kungen [*Nebukadnessar*] och sade: "Jag har funnit en man bland de judiska fångarna som kan tyda drömmen!"

[Daniels osjälviskhet visar sig när hans första ord till Arjok är att inte förgöra "alla visa i Babylon". Detta står i kontrast till Arjok, som verkar vilja ta åt sig äran genom att säga att "han har hittat en man". Dock kan man ana hans entusiasm över att det oangenäma uppdraget att avrätta alla visa inte behöver utföras.]

²⁶ Kungen svarade Daniel, som hade fått namnet Belteshassar: "Kan du säga mig vad jag drömt och också uttyda drömmen?"

²⁷ Daniel svarade kungen:

”Den hemlighet som kungen begär att få veta är något som inga visa män, besvärjare, spåmän (*skrivare, från ordet för penna*) eller astrologer (*från ordet att rista, avgöra och utröna*) kan uppenbara. ²⁸ Däremot finns det en Gud i himlen som uppenbarar (*förklarar*) det som är dolt. Han har låtit kung Nebukadnessar få veta vad som ska hända i framtiden (*de sista dagarna, ordagrant ”slutet av dagarna”*). Detta är din dröm, de syner du såg i ditt huvud när du låg på din bädd:

²⁹ När du, o konung, låg på din bädd kom tankar om vad som ska ske i framtiden, och han som uppenbarar hemligheter lät dig veta vad som ska ske. ³⁰ Detta mysterium har nu blivit uppenbarat för mig, inte för att jag har större vishet än någon annan levande varelse, utan för att du ska få veta uttydningen och förstå dina innersta tankar. ³¹ O konung, du såg i din syn (*dröm*) en stor staty framför dig. Den var mäktig (*enorm*), starkt glänsande - fruktansvärd (*skräckinjagande*) att se på. [*Denna mäktiga koloss som till största delen bestod av metall reflekterade ljuset vilket gjorde att den strålade.*]

³² Huvudet på statyn var av rent guld.

Bröstet och armarna av silver.

Buken och höfterna av koppar.

³³ Benen var av järn.

Fötterna delvis av järn och delvis av lera.

[Statyn är uppbyggd av fem olika material: guld,

silver, koppar, järn och lera. Materialet i varje sektion, från huvudet ner till fötterna, minskar i värde men ökar i styrka. Det minskade värdet kan tala om moraliskt förfall i de efterföljande rikena. Den ökade styrkan om en ökad grymhet och hårdhet.]

³⁴ Medan du såg på statyn, såg du hur en sten höggs ut [*från ett berg*], dock utan att någon mänsklig hand rörde vid den. [*Vilket antyder att Gud gjorde det.*] Den träffade statyns fötter av järn och lera och krossade dem. ³⁵ Då krossades alltsammans på en gång, järnet, leran, kopparn, silvret och guld. Allt blev som agnar från tröskplatserna på sommaren. Vinden tog tag i dem och förde bort dem och inget blev kvar. Men stenen som hade träffat statyn blev ett stort berg som uppfyllde hela jorden.

Uttydningen

³⁶ Detta var drömmen. Nu ska vi [*ett ödmjukt sätt att säga att tolkningen inte var hans egen, se Apg 15:28*] berätta vad den betyder:

Rike 1 - Babyloniska riket

³⁷ Du, o konung, är den största kungen (*kungars kung, se Hes 26:7*) [*här på jorden*]. Himlens Gud har gett dig rike, styrka, makt och ära. ³⁸ Gud har gett dig alla människor (*människors barn*), markens vilda djur och himlens fåglar. Du råder över dem varhelst de bor. Du är huvudet av guld.

[Den översta och första delen av statyn identifieras med kung Nebukadnessar själv och hans rike. Det nybabyloniska riket bestod knappt 100 år, fram till 539 f.Kr. I uttydningen används termen kung och kungarike synonymt. Det går inte att ha ett kungarike utan en kung och inte heller en kung utan ett rike.]

Rike 2 – Medo-persiska riket

³⁹ Efter dig ska ett annat rike [av silver; se vers 32] uppstå, ett som är svagare (lägre) än ditt.

[Det medo-persiska riket grundades av Kyros som var kung i Persien. Han gifte sig med Mediens kungs dotter och de två folkslagen blev ett rike. Tillsammans besegrade de Babylon 539 f.Kr. De två armarna av silver beskriver fint detta rike som varade över 200 år. Babylon var en absolut monarki där kungen hade all makt. I det medo-persiska riket stod inte kungen över lagen, se Dan 6:8, 11, 12, 15.]

Rike 3 – Grekiska riket

Sedan ska ett tredje rike av koppar [under Alexander den store] komma och regera över hela jorden.

[Alexander den store började regera 336 f.Kr. Han besegrade medierna och perserna och intog hela den då kända världen fram till hans död, bara 33 år gammal. I Dan 8:5-8 beskrivs riket som en get med ett stort horn, följt av fyra horn i dess ställe. Det beskriver hur hans rike delades mellan hans fyra generaler. Det grekiska riket bestod i

250-300 år. De grekiska soldaterna hade vapen främst från koppar.

Den som inte tror att Bibeln kan innehålla profetia väljer att tolka det andra riket som Medien och det tredje som Persien. Man daterar också Daniels bok till ett sent datum så att den är skriven efter att händelserna har inträffat. Det som dock styrker Bibelns trovärdighet är att Medien och Persien vanligtvis annars benämns som ett rike. De identifieras i klartext som ett rike och representeras av ett djur - baggen, se Dan 8:20. Daniels bok ingick också bland de över 900 manuskript som hittades intill Döda havet i Qumran 1947. Det finns fragment från alla tolv kapitel och de dateras till 150 f.Kr. Detta gör att Daniels bok måste varit skriven långt tidigare för att kunna ha fått spridning, kopierats och funnits med i Qumransektens bibliotek.]

Rike 4 - Romarriket

⁴⁰ Det fjärde riket ska bli starkt som järn. På samma sätt som järn tillintetgör och slår sönder allt [i sin väg, är den hårdaste av dessa metaller], ska detta rike krossa som järn, stampa och bryta sönder [alla andra riken]. [Fem synonymer används för att beskriva kraften i detta fjärde rike. Det ska tillintetgöra, slå sönder, krossa, stampa och bryta sönder allt i sin väg.]

[År 65 f.Kr. besegrar den romerska generalen Pompejus Syrien och 30 f.Kr. hade Augustus besegrat Egypten och tagit över Jerusalem. Värdet på metallerna i synen minskar. Det stämmer med

hur kejsarens makt i det romerska imperiet var svagare än tidigare riken. Däremot är järnet det hårdaste, vilket överensstämmer med hur dess militära styrka var den starkaste.]

⁴¹ Du såg att fötterna och tårna var delvis av krukmakarens lera och delvis av järn. *[Troligtvis beskrivs blöt lera som krukmakaren använde för att forma kärl, men också nästa steg i processen kan åsyftas i nästa vers. När materialet torkat och bränts i ugn blir det hårt men är skört.]* Det betyder att det ska vara ett delat rike. Det kommer att ha något av järnets hårdhet (*fasthet*), du såg ju att järnet var blandat med lerjord. ⁴² Att tårna på fötterna var delvis av järn och delvis av lera, betyder att riket delvis ska vara starkt och delvis svagt (*bräckligt*). ⁴³ Du såg järnet blandat med lera, på samma sätt ska folk beblanda sig (*förenas via giftermål*), men ändå inte hålla samman, lika lite som järn kan förenas med lera. *[Till det yttre kan man blanda järn och lera, men det blir ingen bestående förening mellan materialen.]*

Guds rike

⁴⁴ Under dessa kungars tid kommer himlens Gud att upprätta ett annat rike som aldrig ska förstöras *[Guds rike]*. Dess makt ska inte överlämnas åt något annat folk *[vilket skett i alla de föregående världsimperierna]*. Det ska krossa och utplåna alla andra riken, men självt ska det bestå för evigt! ⁴⁵ Du *[kung Nebukadnessar]* såg ju hur en sten höggs ut från

ett berg, men inte genom en mänsklig hand. Stenen krossade järnet, kopparn, leran, silvret och guld.

Den store Guden har uppenbarat för kungen vad som ska ske i framtiden. Drömmen är sann och tydningen tillförlitlig.”

⁴⁶ Då föll kung Nebukadnessar ner på sitt ansikte inför Daniel och tillbad. Nebukadnessar befalldes att man skulle bära fram ett slaktoffer och tända rökelse till honom. ⁴⁷ Kungen sade till Daniel: ”Er Gud är verkligen en Gud över andra gudar, en Herre över kungar och en som uppenbarar hemligheter, eftersom du har kunnat avslöja denna hemlighet.” ⁴⁸ Sedan gav kungen Daniel många gåvor och satte honom på en hög position i sitt rike. Nebukadnessar gjorde honom till herre över hela provinsen Babylon, och satte honom över alla de visa i Babylon. ⁴⁹ På Daniels begäran utsåg kungen Shadrak, Meshak och Aved-Nego att förvalta Babels provins, medan Daniel själv stannade vid kungens hov.

3

Daniels tre vänner i den brinnande ugnen

Nebukadnessar gör en guldstaty

¹ Kung Nebukadnessar lät göra en staty av guld, sextio alnar hög [30 meter] och sex alnar bred [3 meter]. Han ställde upp den på Duraslätten i Babels provins.

[Uppenbarelsen som Nebukadnessar fick om sin roll i mänsklighetens historia kan vara orsaken till denna staty. Han var ju huvudet av guld, se Dan 2:38. Statyn byggdes efter händelserna i kapitel 2, eftersom Daniels tre vänner har en ledande ställning, se Dan 2:49. Den grekiska översättningen Septuaginta har tillägget att det skedde i Nebukadnessars 18:e regeringsår, ett år innan Jerusalems fall, se 2 Kung 25:8. Det kan vara så, men den hebreiska texten har ingen tidsangivelse.]

Dura var ett vanligt namn i Mesopotamien för en plats omgiven av berg eller en mur. Det kan vara mellan de två murarna i Babylon, eller upp till några mil söder om staden. Arkeologer har hittat ett stort kvadratisk fundament av tegel en mil söder om Babylon. Det kan vara piedestalen som statyn har stått på. Bredden 6 alnar och höjden 60, proportionerna 1/10, gör att statyn verkar varit en obelisk klädd med guld. Höjden 30 meter är inte orealistisk, på 280-talet f.Kr. byggdes Kolossen på Rhodos som var 33 meter hög. En del av statyn kan ha varit en avbildning av någon babylonisk Gud. Den grekiske historikern Herodotos, verksam på 400-talet f.Kr., skriver om en guldstaty av guden Marduk i Babylon.]

² Kung Nebukadnessar kallade och samlade:

satraperna (hans högsta representanter som ansvarade för olika provinser; ordet betyder "beskyddare av landet"),

föreståndarna (*kan även ha militärt ansvar*)
och
guvernörerna,
rådgivarna (*överdomare*),
skattmästarna (*ansvarade för skatter och fi-
nanser*),
domarna (*ordet betyder "beskyddare av lagen"*),
polischeferna
och
alla ledarna i provinserna [*statsanställda i lägre
positioner*]

för att de skulle komma till invigningsceremonin
av den staty som kung Nebukadnessar hade
ställt upp.

*[Det arameiska ordet för invigning är
"chanukka", vilket beskriver en religiös ceremoni,
se Esra 6:16. Troligtvis lovade man trohet till
kungen och staten. Hundra år tidigare hade
den assyriska kungen Ashurbanipal samlat sina
högsta rådsherrar i Babylon för att avlägga en
trohetsed. Denna händelse är känd eftersom det
finns ett brev bevarat från en av rådsherrarna
som var utomlands och inte kunde närvara. Han
avlade sin ed om trohet på den ort han befann sig
på, och det nämns att han gör det omgiven av
gudabilder.*

*Detta är inte en samling för allmänheten.
Nebukadnessar samlar de civila, militära och
rättsliga makthavarna för sitt land. Den ex-
akta innebörden av de olika titlarna och deras
ansvarsområde är inte helt känd. Uppräkningen
verkar ske i fallande grad av inflytande. De är tre*

grupper separerade med ordet "och". Det rör sig om totalt flera hundra, kanske tusental. Senare tillsätter Darejavesch 120 satraper över riket, och över dem tre furstar där Daniel är en av dem, se Dan 6:1-2. Nebukadnessar utnämnde lokala ledare för avlägsna provinser, ett sådant exempel är Gedalja som sattes att regera över Juda, se 2 Kung 25:22-25.]

³ Då samlades satraperna, föreståndarna och guvernörerna, rådgivarna, skattmästarna, domarna, polischeferna och alla ledarna i provinserna till [*den religiösa*] invigningsceremonin av den staty som kung Nebukadnessar hade byggt. De stod alla framför den staty som han låtit resa.

⁴ Då ropade en härold (*kungens talesperson*) med hög röst:

"Folk, nationer och alla språkgrupper – detta är vad ni ska göra: ⁵ När ni hör ljudet av

horn (*någon typ av blåsinstrument, troligtvis horn från något djur*),

flöjt (*pipa, det arameiska ordet är besläktat med ett hebreiskt ord för att blåsa och vissla*),

cittra (*stränginstrument med mellan tre och tolv strängar*),

lyra (*trigon, mindre triangelformat instrument, troligen med tre strängar för högre toner*),

harpa (*aramaiska ordet pesanterin, från det grekiska psalterion – psaltare, ett stränginstrument i trekantig form*),

trummor (*arameiska sumponeya, från grekiska symphonia eller tympanon – blås eller slaginstrument*)

och alla slags instrument,
ska ni falla ner och tillbe den gyllene statyn som
kung Nebukadnessar har ställt upp.

[De två första instrumenten är troligtvis blåsinstrument, följt av tre olika typer av stränginstrument. Det sjätte instrumentet är svårast att identifiera. Vanliga förslag är säckpipa eller trumma. Utifrån inskriptioner av orkestrar från den här tiden, och placeringen i uppräknningen, är det troligen något slags slagverk.

Orden för cittra, harpa och trummor/säckpipa är de enda grekiska låneorden i Daniels bok. Förekomsten av dessa har ibland använts som argument för ett senare datum av boken, dock nämns grekiska musikanter och instrument i assyriska skrifter före Nebukadnessars tid.

Det finns flera paralleller med Uppenbarelseboken kapitel 13. Vildjuret från jorden gör en bild som alla måste tillbe och hans tal är 666, se Upp 13:12-18. Talet sex återkommer flera gånger i detta kapitel. Statyn är 60 alnar hög och 6 alnar bred, se Dan 3:1. Det är också sex instrument som namnges och räknas upp tre gånger, se Dan 3:5, 7, 10.]

⁶ Men den som inte faller ner och tillber ska genast kastas i den brinnande ugnen.”

[Ugnar användes vid den här tiden för att bränna tegel och smälta metaller. Nebukadnessars alla byggprojekt krävde enorma mängder tegel. Ugnen som här får tjäna som straff kan vara den som använts för att bygga statyn. Temperaturen är troligtvis omkring 1 000 grader. Nebukadnessar anser sig vara en gud och har en egen version av helvetet.]

⁷ Så därför när alla samlade hörde ljudet av horn, flöjt, cittra, lyra, harpa, trummor och alla de andra instrumenten, föll de ner och tillbad guldstatyn som kung Nebukadnessar hade rest.

Anklagelser mot Shadrak, Meshak och Aved-Nego

⁸ Då kom några drömtydare (*kaldéer, ett folkslag men också benämningen på den välutbildade eliten och prästerskapet i Babylon*) och anklagade judarna (*ordagrant "åt upp dem levande"*). *[Orsaken kan vara avundsjuka, se Dan 1:20; 2:49.]* ⁹ De sade till kung Nebukadnessar: "Må kungen leva för evigt! ¹⁰ O konung, du har gett befallningen att alla här ska falla ner och tillbe den gyllne statyn när de hör ljudet av horn, flöjt, cittra, lyra, harpa, trummor och alla de andra instrumenten. ¹¹ Den som inte gör det ska kastas i den brinnande ugnen. ¹² Det finns några judiska män som du har gett uppdraget att förvalta provinsen Babylon som inte har lytt din order. *[Det verkar finnas ett antisemitiskt hat mot det judiska folket, det finns egentligen ingen orsak att behöva nämna deras nationalitet.]*

Deras namn är Shadrak, Meshak och Aved-Nego. De dyrkar inte dina gudar och tillber inte (*böjer sig inte inför*) den staty du ställt upp.”

[Anklagarna anspelar på Nebukadnessars ego och betonar hur de tre judiska männen inte lytt "dina" order, inte dyrkat "dina" gudar och böjt sig för "din" staty. Anledningen till att de inte böjer sig beror på förbudet mot bildstoder och avgudar, se 2 Mos 20:3-4. Daniels frånvaro förklaras inte. Han kan ha varit på resa i andra uppdrag, eller kvar i Babylon för att ta hand om styret. Daniel blev ju satt till en hög position, se Dan 2:48, och kanske hans position inte inkluderades i de grupper som räknas upp i vers 2. Rent litterärt finns det en fin struktur som förstärks av att inte Daniel nämns här. Hela boken, och särskilt kapitel 2-7 formar en kiasm. Kapitel 3, där Hananja, Mishael och Asarja kastats i ugnen, hör tematiskt ihop med hur Daniel kastas i lejongropen i kapitel 6.]

Deras tro

¹³ I vrede och ilska [*två ord används för att beskriva hans väldiga ursinne*] befallde Nebukadnessar att man skulle hämta Shadrak, Meshak och Aved-Nego. När de förts till kungen ¹⁴ frågade Nebukadnessar dem: "Shadrak, Meshak och Aved-Nego, är det ett medvetet val att ni inte dyrkar mina gudar och inte tillber (*böjer er inför*) den guldstaty jag ställt upp?" ¹⁵ Nu, om ni är redo att falla ner och tillbe den staty jag byggt när ni hör ljudet av horn, pipa,

cittra, lyra, harpa, trummor och alla de andra instrumenten ... *[Meningen är inte fullständig, den avslutas inte. Det är en "aposiopesis", som förstärker att det blir en känsloladdad tystnad. Om de tar denna nya chans så kommer allt vara väl. Sedan fortsätter Nebukadnessar med det andra alternativet.]* Men om ni inte tillber blir ni omedelbart kastade i den brinnande ugnen. Vad finns det för Gud som kan rädda er ur min hand?" *[Nebukadnessar jämför sig själv med Gud. Jeremia dokumenterar fler tillfällen där Nebukadnessar dödar med eld, se Jer 29:22.]*

¹⁶ Shadrak, Meshak och Aved-Nego svarade då kungen: "Nebukadnessar, vi behöver inte svara dig på detta. ¹⁷ Om det är så *[att vår Gud existerar, eller att vi blir kastade i ugnen]*, förmår vår Gud, som vi tillber, att rädda oss från den brinnande ugnen. Han kan rädda oss ur din hand, o konung. ¹⁸ Men om inte *[även om han inte skulle rädda oss]*, så ska du veta, o konung, att vi ändå inte dyrkar dina gudar och att vi inte tillber guldstatyn som du har ställt upp."

[Det är troligt att dessa händelser utspelar sig efter Jerusalems fall 586 f.Kr. Om judarnas Gud inte hade kunnat försvara sitt eget tempel måste ju Nebukadnessar vara starkare än deras Gud. Nebukadnessar är segerviss och känner sig som en gud.]

De tre judiska pojarna Hananja, Mishael och Asarja gör ett uttalande av verklig tro. De vägrar böja sig oavsett om de blir räddade eller inte, se Heb 11:33-35; Matt 10:28. Har Gud

all makt? Ja. Kan Gud befria troende från alla problem och svårigheter? Ja. Befriar Gud troende från alla svåra situationer? Nej. Ibland tillåter Gud prövningar, se Rom 5:1-8. Ibland är syftet med prövningarna uppenbara, andra gånger inte, men Guds önskan är att hans barn ska lita på honom, se Jes 51:12; Job 13:15; Matt 10:28; Apg 4:18-19; Upp 12:11. Gud garanterar inte ett problemfritt liv, men han lovar att alltid vara med, se Joh 16:33; Matt 28:20.]

Befrielsen

¹⁹ Då fylldes Nebukadnessar av vrede mot Shadrak, Meshak och Aved-Nego, och hans ansikte förvreds av raseri. Han gav order om att ugnen skulle göras sju gånger hetare än vanligt. *[Talet sju används ofta symboliskt i Bibeln för att beskriva något som är fulländat och fullkomligt, se Ords 26:16; 26:16. Uttrycket "sju gånger" beskriver troligtvis hur ugnen ska göras så het som det är möjligt.]* ²⁰ Han beordrade också några av de starkaste soldaterna i hans armé att binda Shadrak, Meshak och Aved-Nego och kasta dem i den brinnande ugnen. ²¹ De bands och kastades i den brinnande ugnen med mantlar, byxor, turbaner och övriga kläder på sig. *[Det vanliga var att de dömda fräntogs sina kläder, men eftersom kungen med sådan hast har beslutat om deras avrättning har de på sig sina officiella högtidskläder.]* ²² Eftersom kungens befallning kommit så hastigt, och ugnen var så fruktansvärt het, blev de som förde upp

Shadrak, Meshak och Aved-Nego [*till den övre öppningen på ugnen*], dödade av eldslågorna.
23 Men de tre männen Shadrak, Meshak och Aved-Nego föll bundna ner i den brinnande ugnen.

[Ugnen hade en öppning överst och även på sidan. Den var troligtvis byggd vid en kulle så soldaterna kunde gå upp och kasta ner de tre hebréerna i den. Senare tittar Nebukadnessar in i öppningen på sidan och ser dem i elden, se även Dan 3:6.]

Gud befriar sina tjänare

24 Plötsligt reste sig kung Nebukadnessar alldeles bestört och frågade sina rådgivare: "Var det inte tre män vi kastade bundna i elden?"

"Jovisst, o konung", svarade de konungen.

25 Han svarade: "Men jag ser fyra män gå runt fria mitt i elden! Ingen av dem är skadad, och den fjärde ser ut som en gudason (*ordagrant 'gudars son', en gudomlig varelse*)."

[Nebukadnessar hade en polyteistisk gudsuppfattning. För honom är frasen "gudars son" troligtvis ett spontant uttryck för att den fjärde personen måste vara någon form av övernaturlig varelse. I vers 28 säger han att det var en ängel som israeliternas Gud sändt. Ängeln kan ha varit Jesus preinkarnerad, dvs. Jesus som uppenbarar sig som en Herrens ängel innan han tar mänsklig gestalt, se 1 Kor 10:1-4.]

26 Sedan gick Nebukadnessar fram till öppningen till den brinnande ugnen och ropade: "Shadrak, Meshak och Aved-Nego, den högste Gudens tjänare! Kom ut, kom ut!"

Då kom Shadrak, Meshak och Aved-Nego ut ur elden. 27 Då samlades satraperna, föreståndarna och guvernörerna och kungens rådgivare runtomkring, de såg hur männen var helt fysiskt oskadade av eld (*elden hade inte haft någon makt över deras kroppar*). Inte ett enda hår på deras huvuden var svett, deras byxor (*ytterkläder*) var inte skadade, man kunde inte ens känna lukten av rök från dem! 28 Nebukadnessar tog då till orda och sade: "Lovad är Shadraks, Meshaks och Aved-Negos Gud, som sände sin ängel och räddade sina tjänare. De litade på honom och gick emot kungens befallning och vågade sina liv för att inte tvingas dyrka eller tillbe någon annan gud än sin egen Gud. 29 Jag ger nu denna befallning att den som säger något mot Shadraks, Meshaks och Aved-Negos Gud, vilken nation eller språkgrupp han än kommer från, ska slitas i stycken och hans [*familjs*] hus ska [*demoleras och*] bli en grushög [*Dan 2:5; Esra 6:11*]. Det finns ingen annan Gud som kan rädda på detta sätt!" 30 Sedan befordrade kungen Shadrak, Meshak och Aved-Nego i Babylons provins.

Nebukadnessars kungörelse

31 [*Följande tre verser och hela kapitel 4 är ovanliga på många sätt. Det är ett brev skrivet av en hednisk kung.*]

[Från:] Kung Nebukadnessar.

Till alla folk, nationer och språkgrupper över hela jorden: Fred och framgång (*ordagrant: "låt er fred/välgång bli stor", en hälsningsfras!*)

³² *[Syftet med brevet:]*

Jag vill tillkännage de tecken och under som den högste Guden har gjort med mig.

³³ Stora är hans tecken,

och mäktiga är hans under!

Hans rike är ett evigt rike,

och hans välde varar från släkte till släkte!

[Några av de mäktiga under Nebukadnessar fick uppleva var:

- Att Gud talade till honom genom en dröm, se kapitel 2.

- Hur tre män blev mirakulöst bevarade i den brinnande ugnen, se kapitel 3.

- Hur han förlorade, men återfick sitt förstånd och rike, se kapitel 4.

]

4

Nebukadnessars andra dröm – ett träd som huggs ned

¹ Jag, Nebukadnessar, levde i fred (*lugn och ro utan sorger*) i mitt hus (*hem*) och njöt av all framgång (*lyx och god hälsa*) i mitt palats.

[Det är en tid av fred. Stora delar av den dåvarande världen hade intagits av babylonerna. Året skulle kunna vara 581 f.Kr., se vers 30. I så fall är det drygt 20 år sedan Daniel och hans vänner hade tagits till fånga.]

² *[Plötsligt skakades Nebukadnessars bekymmersfria liv.]* Jag hade en dröm som skrämde mig. Tankarna jag fick när jag låg på min bädd, och synen jag hade i mitt huvud, skrämde mig. ³ Jag beordrade alla Babylons visa män att komma inför mig och ge mig uttydningen av drömmen. ⁴ Då kom spåmännen (*skrivare, från ordet för penna*), besvärjarna (*exorcister; medier som talade med andar*), drömtydarna (*kaldéerna*) och astrologerna (*från ordet att rista, avgöra och utröna*). Jag berättade min dröm, men de kunde inte ge någon uttydning. ⁵ Till sist kom Daniel inför mig.

[Ingen förklaring ges till varför Daniel dröjde. Det kan ha varit medvetet, för att visa de hedniska drömtydarnas oförmåga, eller så var det praktiska orsaker; kanske var han på resa, se Dan 8:2. Hans ledande position som satrap kan också ha inneburit att han administrerade arbetet. I så fall kom bara de ärenden, som hans underordnade inte klarade av, på hans bord, se Dan 2:49; 3:12; 4:6.]

[Nebukadnessar ger nu en kommentar på Daniels babyloniska namn:] Han kallades Belteshas-

sar efter min [och Babylons] guds namn [Bel, generellt namn för den högsta guden i Babylon som vid den här tiden var Marduk, se Dan 1:7], och i vilken gudars ande är. Jag berättade min dröm för honom: ⁶ "Belteshassar, du som är den störste (högst uppsatte, ledare) bland spåmännen, jag vet att heliga gudars ande bor i dig och att ingen hemlighet är för svår för dig. Säg mig vad jag såg i min dröm och vad det betyder!"

[Det har gått över 20 år sedan Daniel tydde kungens första drömsyn där han sett en staty, se kapitel 2. Den unge Daniel fick då en hög position, se Dan 2:48, som han fortfarande hade kvar, vilket visar på hans trofasthet.]

Synen

⁷ [Nebukadnessar återberättar synen för Daniel:]
"Detta var synen jag såg när jag låg på min bädd:

Jag såg ett träd mitt på (i centrum av) jorden,
och det var mycket högt.

[Daniel identifierar trädet som en bild på Nebukadnessar själv och det babyloniska riket. Att det står centralt och breder ut sig i alla riktningar beskriver hur det genomsyrar och påverkar hela världen. Träd används ofta i Bibeln: Livets träd stod mitt i Edens lustgård, se 1 Mos 2:9. Både landet Assyrien och farao i Egypten liknas vid ett träd av Hesekiel, se Hes 31:1-18. Jesus liknar Gudsriket vid ett stort träd, se Matt

13:32. En lertavla som hittats i Babylon beskriver hur Nebukadnessars rike liknas vid ett träd.]

⁸ Trädet växte sig stort och mäktigt. Toppen reste sig högt i skyn; den kunde ses från jordens (landet, rikets) yttersta gräns. *[Kan vara en anspelning på arrogans, på motsvarande sätt som Babels torn reste sig mot skyn, se 1 Mos 11:1-9.]*

⁹ Dess lövverk var vackert. Det bar rikligt med frukt, tillräckligt med föda för alla. Markens djur (djuren på fältet) fann skugga under det, och himmelens fåglar byggde bo bland grenarna. Allt levande (allt kött) fick sin föda från det.

¹⁰ *[Men det var inte allt, mer hände.]* I synerna som kom *[fortsatte att komma]* när jag låg på min bädd såg jag en helig väktare (ängel) komma ner från himlen.

[Ordagrant två ord: 'en väktare, någon som är vaken och vaktar' följt av 'en helig en'. Uttrycket återfinns bara i detta kapitel, se vers 10, 13 och 23. Den grekiska översättningen Septuaginta översätter med "angelo" som är ängel och budbärare.]

¹¹ Han sade med hög röst *[med stor kraft]:*

'Hugg ner trädet och skär av grenarna,
rensa bort lövverket och sprid ut (kasta bort) frukten.
Låt djuren *[som haft skydd]* under trädet fly bort,
och fåglarna lämna grenarna,

¹² men lämna kvar stubben med dess rötter i jorden.

[Även om trädet huggs ner finns den livgivande roten kvar. Detta är en exakt beskrivning på vad som kommer att ske med Nebukadnessar då han blir galen och förlorar sitt rike, men återfår det när han kommit till besinning igen. Att drömmen handlar om en person blir också helt tydligt. Trädet och stubben beskrivs från och med nu som en människa med ett hjärta och i termerna honom och han.]

Bunden med kedjor av järn och koppar,
omgiven av markens gräs:

Låt honom bli fuktad av himmelens dagg.
Låt hans lott vara med djuren bland markens gröda.

¹³ Låt hans hjärta förvandlas från en människas hjärta,

och låt honom få ett djurs hjärta *[bli förvirrad, inte längre bete sig mänskligt].*

[Det finns en psykisk sjukdom, lykantropi, där en människa tror sig vara ett djur.]

Låt sju tidsperioder gå *(passera)* över honom.
[Troligtvis syftar det på 7 år.]

¹⁴ Så är det bestämt genom väktarna *[se vers 13],*

och så är det befallt av de heliga *[änglarna, se även 1 Kor 6:3].*

Detta för att de levande [*alla folk*] ska veta att den Högste råder över människornas riken (*mänskligheten på jorden*).

Han ger dem till vem han vill,

och kan resa upp den ringaste av människor [*till att få makt att regera*].'

¹⁵ Detta var drömmen som jag, kung Nebukadnessar, hade. Tala nu om för mig, Belteshassar [*Daniels babyloniska namn, se Dan 1:7*], vad drömmen betyder (*ge uttydningen*). Ingen av de vise männen i mitt rike kan tyda den, men du kan, för heliga gudars ande är i dig."

Daniel tolkar synen

¹⁶ [*Daniels barmhärtighet blir synlig i hur han förmedlar tolkningen. Daniel skulle kunnat ha gett uttydningen och gått därifrån, istället ser vi Daniels medlidande. Han blir personligt berörd och har svårt att veta hur han ska förmedla budskapet. Daniel är inte känslökall för en dom över en hednisk kung som fört bort honom från sitt hemland. Hans engagemang visar sig även i hans avslutande råd där han vädjar till Nebukadnessar att omvända sig. Daniels tillvägagångssätt ger en biblisk mall för hur ett budskap om dom förmedlas i kärlek med praktiska instruktioner.]*

Daniel, som kallades Belteshassar, blev till en början synbart bestört (*chockerad, tagen*), uppfylld av oroliga (*skrämmande*) tankar.

Men kungen sade: "Belteshassar, låt inte drömmen eller tydningen skrämma dig."

Beltshassar [*Daniel*] svarade: "Min herre, om drömmen ändå hade gällt dina fiender, och betydelsen dina motståndare! ¹⁷ Trädet som du såg växa och bli mäktigt, vars topp som nådde till himlen, synligt över hela världen, ¹⁸ vars lövverk var vackert och hade så mycket frukt att det räckte till föda för alla, under vilket markens djur bodde och i vars grenar himlens fåglar hade sina bon - ¹⁹ det är du, o konung! Du har blivit stor och mäktig, din makt når ända upp till himlen och ditt välde (*makt, inflytande*) sträcker sig till världens ände. ²⁰ Vad det gäller den heliga väktare som kungen såg komma ned från himlen som sade:

'Hugg ner trädet och förstör det,

men lämna stubben med rötterna kvar i jorden.

Bunden med kedjor av järn och koppar, omgiven av markens gräs: Låt honom bli fuktad av himmelens dagg och leva med markens djur, tills sju tidsperioder [*år*] har gått fram över honom.'

²¹ Här är betydelsen, o kung; detta är vad den Högste har beslutat att låta drabba dig, min herre och kung: ²² Du kommer att drivas bort från människor och tvingas bo bland markens djur. Du kommer att äta gräs som en ox och fuktas av himlens dagg. Sju tidsperioder [*år*] ska passera (*gå över dig*), tills du insett att den Högste [*Gud*] regerar över alla riken på jorden och han ger dem åt vem han vill.

²³ Det som uttalades [*av väktarna*] om trädets stubbe, att rötterna skulle lämnas kvar, det betyder att du ska återfå ditt rike när du har förstått (*lärt dig och insett*) att det är [*Gud i himlen som har makten (regerar)*].

²⁴ Så därför, o konung, lyd (*välkomna*) mitt råd: Bryt dig loss (*befria dig*) från din synd [*som när ok runt en hals bryts*] och gör det som är rätt [*lev rättfärdigt*]; istället för att göra det som är ont, var barmhärtig mot de fattiga [*Jes 1:17*]. Det kan hända att din framgång (*lycka, välgång*) då kan bestå.”

Kungens dröm blir verklighet

²⁵ Allt detta drabbade kung Nebukadnessar.

²⁶ Tolv månader senare gick kungen omkring på taket till sitt palats i Babylon.

[Från sitt palats kunde Nebukadnessar se ut över staden och alla hans lyckade byggnadsprojekt. Här fanns de hängande trädgårdarna, som grekerna senare kom att beteckna som ett av världens sju underverk. För att bygga allt detta krävdes en enorm arbetsstyrka där många hade usla förhållanden, något som Daniel troligen refererar till, se vers 24. Den romerska historikern Herodotos beskriver hur staden var rektangulär där varje sida var över 2 mil lång. Genom staden flöt floden Eufrat och ett avancerat system med kanaler gav bevattning. Den yttre muren var 9 mil lång, 100 meter hög och 25 meter bred. Han skriver att den var så bred att två hästekipage, vardera med fyra hästar i bredd, med lätthet

kunde mötas på den. Från Ishtarporten ledde paradgatan in till Marduks tempel. Totalt fanns över 50 tempel, 180 altare till Ishtar och en guldstaty av Baal. Centralt fanns också en ziggurat, som var ett torn, en nybyggd replik av Babels torn som tidigare funnits i staden. Nebukadnessar hade tre palats, där den storslagna festsalen i ett av dem beskrivs i nästa kapitel.]

²⁷ Han sade [till sig själv]: "Se, är inte detta det stora Babylon som jag har byggt, som mitt kungliga residens genom min väldiga makt, till min ära?" ²⁸ Medan orden ännu var på kungens läppar kom (ordagrant "föll") en röst från himlen [troligtvis är det en ängel som tillkännager domen]: "Kung Nebukadnessar, detta är sagt om dig: Ditt rike har tagits från dig! ²⁹ Du ska drivas bort från människorna och tvingas bo bland markens djur. Du kommer att äta gräs som en oxe. Sju tidsperioder [år] ska passera (gå över dig), tills du insett att den Högste råder över människornas riken och ger dem åt vem han vill."

³⁰ Där och då gick orden i uppfyllelse över Nebukadnessar. Han blev utstött från människorna och åt gräs som en oxe. Himlens dag fuktade hans kropp tills hans hår växte och blev som örnfjädrar och hans naglar blev som fågelklor.

[Det är ovanligt att denna typ av händelser skulle dokumenteras, eftersom det inte gav en

positiv bild av kungen, dock kan en av de tusentals lertavlor med kilskrift från Babylon ge svar. Tavlan, som har beteckningen BM 34113 och finns i arkiven på Brittiska museet, nämner Nebukadnessars namn och har bland annat följande text: "Livet har mist sin mening för honom... han ger motstridiga order... han visar ingen kärlek för sina barn... familj och släkt finns inte längre." Det är också intressant att under en sjuårsperiod mellan 582 och 575 f.Kr. finns det inga dokumenterade händelser eller förordningar från babyloniska riket. Det skulle kunna tala för att det var då Nebukadnessar var avsidestagen.]

31 "När den tiden [de sju åren] hade gått, lyfte jag, Nebukadnessar, mina ögon mot himlen. [Från sitt palats hade han tittat ned på staden i högmod, nu är det från markens gräs han lyfter sin blick mot Gud i ödmjukhet.] Mitt förstånd återvände. Jag prisade den Högste och lovade och ärade honom som lever för evigt:

Hans välde är ett evigt välde!

Hans rike (*kungliga styre*) varar från släkte till släkte.

32 Jordens invånare är att betrakta som ingenting [i jämförelse med Guds styre, se Jes 40:17].

Han gör som han vill med himlens härskara och med jordens invånare. Ingen kan stå emot hans [*mäktiga*] hand eller [*ifrågasättande*] säga till honom: 'Vad har du gjort?'

³³ Där och då fick jag tillbaka mitt förstånd. Även min härlighet och glans kom tillbaka, till ära för mitt rike. Mina rådgivare och stormän sökte upp mig. Jag blev på nytt insatt i mitt rike och jag fick än större storhet. *[Gud ärar den som ärar honom, se 1 Sam 2:30.]* ³⁴ Därför vill jag, Nebukadnessar, nu prisa, upphöja och ära himlens konung. Allt han gör är rätt (*sanning*) och rättvist (*rättfärdigt*) och han kan ödmjuka de som betar sig högmodigt.”

5

Belshassars fest – skriften på väggen

¹ *[Det har gått 25-30 år sedan Nebukadnessars upprättelse i slutet på förra kapitlet. Detta kapitel beskriver händelserna som ägde rum kvällen den 12 oktober 539 f.Kr. Nebukadnessar hade dött en naturlig död 23 år tidigare år 562 f.Kr. Han blev drygt sjuttio år gammal. Efter några politiskt turbulenta år med flera skiften av kungar kom Nabonidus till makten genom en statskupp 556 f.Kr. Han är den sista kungen i det babyloniska riket. Nabonidus var dock inte så intresserad av Babylons största gud Marduk, han reste i stället mycket i riket. Han tillbringade 10 år i oasen Teima i Arabien där han dyrkade mångguden Sin och byggde många altare till andra gudar. Eftersom han var borta från Babylon tillsatte han sin son Belshassar som medregent. Fram till mitten på 1800-talet fanns inga antika källor, förutom Bibeln, som nämnde Belshassars namn. Sedan dess har flera arkeologiska fynd*

hittats, som t.ex. Nabonidusrullen, som bekräftar att Belshassar var Nabonidus son och medregent.]

Kung Belshassar [*Nabonidus son och medregent*] anordnade en stor festmåltid (*bankett, en galamåltid med religiösa inslag*) [*i staden Babylon*] för tusen stormän (*högt uppsatta gäster*) och drack vin med dem.

[Det babyloniska riket hade sin storhetstid under Nebukadnessars styre, men efter hans död började mederna och perserna ta över mer och mer och var på väg att bli nästa stora världsvälde. Samtidigt som festen pågår finns den persiska armén utanför Babylons murar. De senaste veckorna hade de avancerat från norr och plundrat flera städer. Detta var inte obekant för Belshassar; dock tog han det med ro. Babylon hade matförråd för 20 år. Yttermuren var 9 mil lång, 25 meter bred och nära 100 meter hög. Innanför den fanns ännu en mur. Trots belägring kände man ingen fara – Babylon var ju ointagligt! Nebukadnessars vittnesbörd i kapitel 4 avslutas med att Gud kan ödmjuka de högmodiga, se Dan 4:34. Att Belshassars bjuder in till en vild fest mitt under en belägring är höjden av högmod.]

² Medan Belshassar drack vin (*påverkad av alkoholen*), befallde han att guld- och silverkärlen som hans företrädare (*far, förfader, kanske farfar*) Nebukadnessar hade plundrat från templet i Jerusalem skulle hämtas fram så att kungen, hans stormän, hans fruar och konkubiner

(älskarinnor) kunde dricka ur dem.

[Det var inte vanligt att kvinnorna var med, se t.ex. Mark 6:21, 24. Omkring 50 år tidigare, samtidigt som Daniel blev bortförd, tog även Nebukadnessar dessa heliga kärll från Jerusalem, se Dan 1:2. Tusentals kärll hade förts bort, en förteckning över dem finns i Esra 1:7-11.

Texten framhäver Belshassars koppling till Nebukadnessar. Orden far och son används ofta i en vidare betydelse för efterträdare i antiken. I en assyrisk text som brukar kallas för "den svarta obeliskan" av Salmanassar III, kallas Jehu "Omriss son", trots att han inte var hans son. Han var från en helt annan släkt. Det är troligt att Belshassar var släkt med Nebukadnessar. Det finns skäl att tro att Nabonidus gifte sig med en av Nebukadnessars döttrar, vilket då gör att Belshassar kallas Nebukadnessars barnbarn. Han kände väl till historien hur kärlden kommit till Babylon, se Dan 5:13. Det faktum att Israels guds heliga kärll fanns som krigsbyte i Babylon visade, i Belshassars tankevärld, att de babyloniska gudarna var mäktigare än andra folks gudar. Att vanhelga och dricka ur dessa kärll just denna kväll ansåg nog den alkoholpåverkade Belshassar vara en utmärkt idé att på ett demonstrativt sätt visa på Babylons makt, se Ords 31:4-5.]

³ Då bar man fram guldkärlden som hade tagits ur Guds tempel i Jerusalem. Kungen, hans stormän, hans fruar och konkubiner drack vin ur dem.

⁴ Medan de drack prisade de sina gudar av guld,

silver, koppar, järn, trä och sten.

[I arkeologiska utgrävningar i södra delen av Babylon har man hittat ett palats med en stor sal 52 x 17 meter. Längs med ena långsidan, mitt emot ingången, fanns ett podium där tronen kan ha stått. Som jämförelse är Blå hallen i Stockholms stadshus 50 x 30 meter och Nobelmiddagen har 1300 inbjudna gäster.]

Skriften på väggen

⁵ I samma stund syntes (*kom det fram*) fingrar från en människohand som skrev på den vitkalkade väggen mitt emot den stora ljusstaken i kungens palats. Kungen såg *[följde med blicken]* baksidan på handen som skrev. ⁶ Kungens *[Belshassars]* ansikte bleknade (*hans glans förändrades*), hans tankar skrämde honom, hans höftleder gav vika och hans knän skakade. *[Ordagrant står det "knutar/leder hans höft gav vika", vilket också kan beskriva ett urinläckage eller ofrivillig tarmtömning.]*

⁷ Kungen ropade med hög röst att man skulle hämta besvärjarna, drömtydarna (*kaldéerna*) och astrologerna. Han sade till de visa i Babylon: "Den som kan läsa skriften och tala om för mig vad den betyder ska bli klädd i purpur *[få kunglig status]*, få en guldkedja runt sin hals *[se 1 Mos 41:42; Est 8:15]* och bli den tredje i riket." *[Detta stämmer historiskt. Belshassars far Nabonidus var kung, men eftersom han var borta längre perioder insatte han sin son som*

medregent. Belshassar är den andre i rang och har befogenhet att insätta den tredje i riket.]

⁸ Då kom kungens alla vise män in, men de kunde inte läsa skriften och inte heller berätta för kungen vad texten betydde (*ge uttydningen*). [Skriften bestod av fyra arameiska ord, se Dan 5:25-28. Arameiska var det vardagliga språket i Babylon, så de kunde troligtvis läsa orden. Svårigheten var att orden både var verb och substantiv. Även om de kom fram till den exakta betydelsen var det ingen fullständig mening. En uttydning krävdes också för att få fram ett meningsfullt budskap.]

⁹ Kung Belshassar blev ännu mer förskräckt och alldeles likblek (*färgen vek bort från hans ansikte*). Hans stormän var också helt rådvilla (*omskakade, förstummade av rädsla eftersom de inte förstod vad som hänt*).

Drottningen kommer ihåg Daniel

¹⁰ [Ryktet om vad som hänt spred sig snabbt i palatset.] När drottningen [troligtvis Nebukadnessars fru eller dotter] fick höra vad kungen och stormännen sade gick hon till festsalen.

[Drottningen var inte Belshassars fru, eftersom hans fruar redan fanns där, se vers 2. Hon måste ha varit väl respekterad eftersom hon kommer in i hallen oinbjuden, och väl där tar hon kommandot. Hon är antingen Nebukadnessars eller Nabonidus fru. Är hon Nabonidus fru är hon Belshassars

mamma och då också troligtvis Nebukadnessars dotter. Hon har förstahandsinformation om Daniels tjänst i hovet, något som stämmer om hon var Nebukadnessars fru eller dotter.]

Hon sade: "Må kungen leva för evigt! Låt inte dina tankar skrämma dig, och var inte blek (*låt inte färgen vika bort från ditt ansikte*). ¹¹ Det finns en man i ditt rike som har heliga gudars ande i sig. I din företrädares (*fars eller kanske farfars*) dagar [*se vers 2*] visade han sig ha insikt (*ljus*), förstånd och vishet som gudarna. Din företrädare, kung Nebukadnessar, satte honom över spåmännen (*skrivare, från ordet för penna*), besvärjarna (*exorcister, medier som talade med andar*), drömtydarna (*kaldéerna*) och astrologerna (*från ordet att rista, avgöra och utröna*). ¹² Mannen jag pratar om heter Daniel, han fick [*det babyloniska*] namnet Belteshassar [*Dan 1:7*]. Han hade en extraordinär ande (*en andlig förmåga utöver det vanliga, se vers 11*), kunskap och förmåga att tyda drömmar, lösa gåtor och lösa invecklade problem (*lösa upp knutar*). Kalla in Daniel. Han kan tolka (*tyda*) skriften på väggen."

Daniel kallas in

¹³ Så blev Daniel [*som nu är i 80-årsåldern*] förd till kungen, och kungen sade till honom: "Du är ju Daniel, en av de judiska fångar som min företrädare (*far*), kungen, förde hit från Juda!
¹⁴ Jag har hört att du har gudars ande i dig, och att du har insikt (*ljus, klarhet*), förstånd

och extraordinär vishet. *[Till skillnad från vers 11, utelämnar Belshassar ordet "helig". Både drottningen och Nebukadnessar använder frasen "heliga gudars ande", se Dan 5:11; 4:5, 6, 15. Det verkar som om det inte finns något som är heligt för Belshassar.]* ¹⁵ De vise männen och besvärjarna fördes till mig för att läsa denna skrift och förklara vad den betyder (*ge uttydningen*), men de kunde inte ge någon förklaring. ¹⁶ Men jag har hört om dig, att du kan ge uttydningar och ge svar på svåra frågor. Läs texten och förklara vad det betyder för mig. Om du kan göra det ska jag klä dig i purpur [*ge dig kunglig status*], hänga en guldkedja runt din hals och ge dig den tredje högsta positionen i riket."

Daniels svar

¹⁷ Då svarade Daniel kungen:

"Behåll dina fina gåvor själv eller ge dem till någon annan! Men skriften [*på väggen*] ska jag läsa för dig och berätta vad den betyder (*ge uttydningen*).

[Att Daniel inte vill ta emot kungens gåvor beror nog inte på stolthet eller oartighet, snarare vill han undvika missförstånd att man kan köpslå med Guds gåvor. Innan texten tolkas talar Daniel några allvarsord med kungen. Han börjar med att påminna om högmodets konsekvenser hos Babylons största kung, Nebukadnessar, i vers 18-21. Han avslutar med att fördöma Belshassars medvetna handling att häda den högste Guden i

vers 22-24. I Nebukadnessars fall gav Gud en 12 månaders nådatid innan domen föll, se Dan 4:25-28. För Belshassar, som borde vetat bättre, rör det sig om timmar innan orden besannas, se Dan 5:30. Att Gud skriver på väggen visar ändå på att han vill omvändelse.]

¹⁸ O kung, den högsta Guden gav din företrädare (*far, förfader, kanske farfar*) Nebukadnessar ett rike, storhet, ära och majestät. ¹⁹ Eftersom Gud hade låtit honom få så stor makt, darade människor från alla folk, stammar och språkgrupper inför honom.

Den han ville blev dödad,

den han ville blev skonad.

Den han ville blev upphöjd (*ärad, befordrad*),

den han ville blev avsatt (*förödmjukad*).

²⁰ Men när Nebukadnessar blev högmodig och arrogant (*hans hjärta lyftes upp och hans ande förhärdades så han agerade stolt*), störtades han från sin kungatron och blev fråntagen sin ära.

²¹ Han drevs bort från människor, och hans hjärta blev som ett djurs. Han levde bland vildåsnor och åt gräs som en oxe och hans kropp fuktades av himlens dagg. Detta pågick ända tills han insåg att Gud den Högste råder över människors riken och upphöjer vem han vill till att härska över dem.

²² Men du Belshassar, hans efterträdare (*son, ättling, kanske barnbarn*), har ändå inte ödmjukat ditt hjärta trots att du visste allt

detta.

[Enligt babyloniska historiska texter var Belshassar en officier i armén under Neriglissars styre redan 560 f.Kr. Det betyder att Belshassar var gammal nog att ha en viktig roll i armén bara två år efter Nebukadnessars död. Belshassar växte upp i Babylon där hans far Nabonidus var en av ledarna. Belshassar kan mycket väl personligen ha mött Nebukadnessar. Trots att han med egna ögon hade sett hur Gud upprättade Nebukadnessar efter sju års mental ohälsa, läst brevet med det vittnesbörd som Nebukadnessar hade sänt till alla i riket, valde han en annan väg.]

²³ I stället har du satt dig upp mot himmelens Herre. Du tog fram kärlden från hans hus *[templet i Jerusalem]*. Sedan drack du, dina stormän, dina fruar och konkubiner (älskarinnor) vin ur dem. Du prisade gudar av silver och guld, koppar, järn, trä och sten – gudar som varken kan se eller höra eller förstå! Men du har inte ärat den Gud som har ditt nästa andetag och hela din existens (alla dina vägar) i sin hand! *[I stället har du vanärat och hädat honom – detta är allvarligt.]* ²⁴ Därför har han sänt denna hand och skrivit detta.

²⁵ Det här är skriften (texten) som är skriven:

Mene (räknad)
mene (räknad)
tekel (vägd)
u-pharsin (och delad).

[De arameiska orden kan tolkas som verb eller substantiv. Det måste ha försvårat tolkningen och gjort de vise i Babylon förbryllade. Tolkas orden som substantiv beskriver de vikter och myntenheter. En möjlig tolkning är då att låta det första ordet vara ett verb och de tre sista substantiv: "räknad: en mina, shekel och en halv-shekel". Är orden verb blir meningen: "räknad, räknad, vägd och delad". Det är den rätta tolkningen, men även om de vise hade kommit så långt, krävs en uttydning för att förklara vad som menas.]

26 Detta är vad orden betyder (*vad som ska ske*):

Mene(*räknad*) – Gud har räknat ditt rikes dagar och gjort slut på det.
[Uppreppningen "räknad, räknad" betonar hur detta beslut står fast.]

27 Tekel(*vägd*) – du har blivit vägd på balansvågen och funnen för lätt (*otillräcklig, det saknas*).

28 Peres(*delad*) – Ditt rike har blivit delat och ska ges åt meder och perser."
[Ordet "peres" och perser är snarlika, kan indikera att det är just den persiska armén, som just nu stod utanför Babylon, som ska dela riket.]

29 På Belshassars befallning blev Daniel klädd i purpur [*fick kunglig status*], en guldkedja

hängdes om hans hals, och man utropade honom att få den tredje högsta positionen i riket.

[Daniel visste att detta var värdelösa gåvor och titlar i ett rike som skulle falla om några timmar! Det verkar som Daniel ändå accepterar att ta emot belöningarna som prackas på honom mot hans vilja, se vers 17. Kanske hade protester i detta läge gjort att han blivit anklagad för förräderi?]

³⁰ Samma natt blev Belshassar, kaldéernas *[det babyloniska folkets]* kung, dödad. ³¹ Dareios, medern, tog över riket. Han var då 62 år gammal.

[Kyros hade börjat sin militärkampanj mot Babylon i början av oktober 539 f.Kr. då han vann slaget vid Opis 8 mil norr om Babylon. Den 11 oktober intog han Sippar 6 mil norr om Babylon och närmar sig Babylon. Floden Eufrat rinner rakt genom Babylon. Genom att gräva flera kanaler till en sänka strax norr om Babylon minskas Eufrats vattennivå så mycket att armén kan ta sig in under muren. Strax innan gryningen den 13 oktober marscherar den persiska armén in i Babylon. Den grekiske historikern Herodotos beskriver hur det pågick firande av en religiös högtid och folket var upptagna med att dansa och fira i gryningen när den persiska armén intog staden. Hade man varit på sin vakt hade det lätt gått att försvara staden från murarna som

omgärdade floden. Kyros själv kommer till staden 17 dagar senare och utropas som dess befriare. Jeremia hade tidigare profeterat om att babylonerna skulle regera i 70 år, se Jer 25:12. Intressant nog var det just år 609 f.Kr. som Nebukadnessars far Nabopolassar brände det sista assyriska fästet i Harran. Några år tidigare hade han plundrat och bränt assyriernas huvudstad Nineve och de överlevande hade flytt till Harran. Han belägrar staden under något års tid tills den faller 609 e.Kr. Det är alltså exakt 70 år mellan 609 f.Kr. – då babylonerna blev världshärskare – fram till 539 f.Kr. då de förlorar makten till mederna och perserna.]

6

Daniel i lejongropen

Nytt styre i Babylon

¹ *[Dareios introducerades i föregående vers som "modern Dareios". Det är inte historiskt bekräftat vem denne Dareios är. Namnet härstammar från persiskan och betyder ordagrant: "hålla fast vid det som är gott" eller "han äger" eller "rik och kunglig". Det kan vara namn eller en titel. De två troliga förslagen är: kungen Kyros själv eller Gubaru, den general som hjälpte Kyros att inta staden Babylon och också fungerade som dess guvernör. Det var inte ovanligt att kungen hade olika namn och benämningar i olika delar av riket. På samma sätt som namnet Belshassar i föregående kapitel var oidentifierat fram till slutet på 1800-talet finns förhoppningen*

att framtida arkeologiska fynd kan ge klarhet i vem denne Dareios var.]

Dareios (*Darejaves*) ansåg att det var en bra idé att utse 120 satraper (*ordagrant "landets beskyddare"*) som skulle finnas i hela riket. ² Över dem satte han tre ministrar, varav Daniel var en av dem. *[Troligtvis ansvarade ministrarna för 40 satraper var.]* Satraperna skulle rapportera till dessa tre ministrar så att kungen inte led någon förlust.

[Det medo-persiska riket expanderar och kungen tillsätter ledare och en ny administration för att behålla nyligen intagna områden och säkra att de betalar skatt. Ordet "förlust" används i Esra 4:13 om skatt, tull och vägavgifter. Det var inte ovanligt med korruption på alla nivåer. Tulltjänstemän och administratörer tog ofta ut högre avgifter än bestämt och lät överskottet gå in i sin egen ficka.]

³ Denne Daniel utmärkte sig (*överglänste, gjorde ett bättre jobb*) jämfört med de andra *[två]* ministrarna och *[de 120]* satraperna, för han hade en extraordinär ande (*en andlig förmåga utöver det vanliga, se Dan 5:12*). Kungen tänkte (*planerade att*) sätta Daniel över hela riket.

[Daniel hade en hög moral, han följde Guds lag och var ärlig och trofast. Daniel hade också en lång erfarenhet av att arbeta som administratör för Babylon, han hade tjänat närmare 40 år under

Nebukadnessar, se Dan 2:48. Daniels tilltänkta befordran skapade avundsjuka, se Jak 3:16. Här fanns en tidigare judisk slav som tjänat i det besegrade babyloniska riket som skulle bli deras överordnade!]

⁴ Då försökte de andra [två] ministrarna och [en grupp av] satraperna att hitta något att anklaga Daniel för i hans tjänsteutövning (i det som gällde riket). De kunde dock inte hitta någonting som var orätt [något ämbetsbrott] eller någon korruption (moraliskt fel), eftersom han var trofast (hade hög moral och integritet) fanns det ingen försummelse (slarv) eller korruption (moraliskt orätt). ⁵ Till sist sade männen: "Vi kommer aldrig att hitta något att anklaga denne Daniel för [vad det gäller hur han utför sitt arbete]. Kanske kan vi hitta något som rör hans Guds lag?"

[Daniel var nu i 80-årsåldern. Det har gått en relativt kort tid sedan den nya administrationen tagit över i Babylon. Daniels tro på Israels Gud var troligen fortfarande obekant för kungen. Dock genomsyrade tron både Daniels privat- och arbetsliv. Han var lojal, hederlig och hade god arbetsmoral.]

⁶ Så ministrarna och satraperna kom som en grupp (otåligt, enade i en konspiration, stormade in) till kungen och sade:

"Kung Dareios, lev för evigt!"

⁷ Alla rikets ministrar, guvernörer, satraper, rådgivare och ståthållare (*militära ledare*) har enats om en kunglig förordning (*lag*) som borde utfärdas:

'Den som under de kommande 30 dagarna gör en förfrågan (*ber*) till någon annan gud eller människa än dig, konungen, ska kastas i lejon-gropen.'

[Ordet för grupp kan även betyda storma eller rycka fram. Det beskriver den stämning och bakomliggande brådska som fanns i denna samling. Gruppen leddes av de två ministrarna och säkert några representanter från de andra grupperna. De fick det att låta som att de förankrat förslaget hos alla. Något som var en lögn eftersom Daniel inte var med på detta.]

⁸ Utfärda ett sådant påbud nu, o konung, och signera det [*dokumentet*] så det enligt Mediens och Persiens orubbliga lag inte kan återkallas."

[Dareios har just besegrat Babylon. Han kommer från ett annat land och kultur och behöver ena riket. Det är många beslut som ska fattas på kort tid och detta låter som en bra idé. I det babyloniska riket stod kungen över lagen, i det medo-persiska riket stod även kungen under lagen, se även Est 1:19; 8:8. Något som även stämmer med Nebukadnessars dröm med statyn. Han var huvudet av guld och det efterföljande -

bröstat och armarna av silver – var ett svagare rike, se Dan 2:32-39. En anledning till att lagen inte kunde ändras var att perserna betraktade sina kungar som gudar – de var Ormuz avbild, en forniransk himmels gud. Om kungen ändrade sig var han inte en gud. Det finns flera exempel från historien på denna sed. En grekisk historiker beskriver hur Darios III låter en man bli dödad, trots att han visste att han var oskyldig. Det var ett kungligt beslut som inte gick att ändra.]

⁹ Därför lät kung Dareios sätta upp ett skriftligt påbud (*signerade han dokumentet med förordningen*).

Daniel anklagas

¹⁰ Även efter att Daniel fått reda på att den nya lagen var uppsatt (*signerad och börjat gälla*), gick han till sitt hus där han hade ett rum på taket med fönster som var öppna i riktning mot Jerusalem. [*I riktning mot väster från Babylon*]. Där böjde han knä tre gånger om dagen och tackade sin Gud på samma sätt som han alltid gjort.

[Seden att be mot templet i Jerusalem bygger på Salomos ord, se 1 Kung 8:35, 38, 44, 48. Daniel fortsätter sin vana att be tre gånger om dagen. Han lyder Gud mer än människor, se Apg 5:29. David skriver hur han ber kväll, morgon och mitt på dagen, se Ps 55:18. Kvällsbönen nämns först eftersom den judiska dagen börjar vid solnedgången. I templet i Jerusalem var

tiderna för bönen 9, 12 och 15, se även Apg 2:15; 10:9; 3:1; 10:30; Dan 9:21.]

11 Männen gick som en grupp dit (*skyndade, stormade de in*) och upptäckte hur Daniel bad om Guds hjälp (*nåd*). 12 Sedan gick de inför kungen och frågade honom om det kungliga påbudet: "Har inte du utfärdat ett påbud att ingen får be till någon gud eller människa förutom dig, o kung? Säger det inte att någon som bryter mot det under de närmsta trettio dagarna ska bli kastad i lejongropen?"

Kungen svarade: "Jo, det stämmer (*det står fast*) enligt Mediens och Persiens lag som inte kan återkallas."

13 Sedan sade de till kungen: "Daniel, en av de judiska fångarna (*ordagrant 'en av sönerna av de bortförda från Juda'*), rättar sig varken efter dig eller det påbud som du har signerat. Tre gånger om dagen ber han sin bön."

[De vill låta Daniel framstå i dåligt ljus. De betonar att Daniel inte är en av dem. Enda orsaken att nämna att han varit en fånge var att förnedra honom och misstänkliggöra Daniels intentioner. För det andra säger de att Daniels handlande var inte bara mot lagen, utan mot kungen själv. Inte nog med att Daniel gått emot kungen och lagen, han gjorde det medvetet tre gånger om dagen. Det var inte bara ett missförstånd utan en medveten handling.]

Daniel kastas i lejongropen

¹⁴ När kungen hörde detta, tog han mycket illa vid sig. [*Det arameiska ordet "beesh" används här. Det betyder "lukta illa" och används bildligt för hur "hela situationen stinker". Det som skett är helt fel, skamfyllt och orättfärdigt. Kungen förstår hur han har blivit lurad.*] Han bestämde sig för att göra allt han kunde för att rädda Daniel. Ända till solnedgången försökte han hitta en utväg. ¹⁵ Sedan kom männen i en grupp (*konspirerade de, ryckte de fram*) och sade till honom: "Kom ihåg, o kung, att enligt medisk och persisk lag kan inga påbud från kungen ändras."

¹⁶ Då gav kungen [*Dareios*] order om att hämta Daniel och kasta honom i lejongropen, och kungen sade till Daniel: "Din Gud som du troget (*ständigt, oavsett omständigheter*) tjänar, han ska rädda dig!" ¹⁷ Man hämtade en sten och lade den över gropens öppning, och kungen förseglade den med sitt eget och med sina stormäns sigill, så att inget skulle ändras vad det gäller beslutet som fattats mot Daniel. ¹⁸ Sedan gick kungen till sitt palats. Han åt ingenting på kvällen (*han fastade*), och han lät ingen underhållning (*musik, dans*) föras in till honom. Den natten kunde han inte sova.

¹⁹ Tidigt nästa morgon, så fort det började ljusna, steg han upp och skyndade sig till lejongropen. ²⁰ Då han närmade sig gropen, ropade han på Daniel med ängslan i rösten: "Daniel, den levande Gudens tjänare! Har den Gud som du troget (*ständigt, oavsett omständigheter*) dyrkar kunnat rädda dig från lejonen?"

²¹ Då talade Daniel till kungen: "Ers Majestät, länge leve konungen! ²² Min Gud har sänt sin ängel som stängde till gapet på lejonen så de inte har skadat mig, eftersom jag visade mig vara oskyldig inför Gud. Jag har inte heller gjort något ont mot dig, ers majestät." *[Daniel säger inte att han är en syndfri människa, se Dan 9:18. Däremot är han oskyldig i det här fallet, när han tillbad Gud, och trotsade kung Dareios förordning som förbjöd detta.]* ²³ Kungen blev mycket glad och befallde att Daniel skulle lyftas ur gropen. Så Daniel lyftes upp ur gropen och han var inte det minsta skadad, för han hade litat (*trott*) på sin Gud. ²⁴ Sedan befallde kungen att männen som anklagat Daniel (*ordagrant "ätit honom levande"*) skulle hämtas och föras till lejongropen. De, deras fruar och barn kastades i gropen. Lejonen kastade sig över dem innan de nått marken och slet dem i stycken.

[Både tematiskt och rent textmässigt hör detta stycke i kapitel 6 ihop med kapitel 3 där Daniels tre vänner kastas i den brinnande ugnen. Samma ovanliga ord för anklaga, används i Dan 3:8 och Dan 6:24. På samma sätt som Nebukadnessar skrev ett brev gör även Dareios det, se Dan 3:31 och Dan 6:25.]

²⁵ Därefter lät kung Dareios skriva till alla folk, stammar och språkgrupper i hela världen:

"Med önskan om stor frid (*välgång*)!

26 Härmed ger jag en ny förordning att man i mitt rike ska frukta och vörda Daniels Gud.

För han är den levande Guden som lever för evigt.

Hans rike går inte under, och hans välde består till slutet.

27 Han räddar och befriar,
gör tecken och under,

i himlen och på jorden.

Han är den som räddade Daniel ur lejonens våld (*hand*)."

28 Daniel hade framgång (*blev befördrad, fick ära, rikedom och makt*) under Dareios regeringstid, och (*även*) under persern Kyros (*Koresh*) regeringstid.

[Texten kan läsas på två sätt. Antingen beskriver den hur Dareios och Kyros är två samtida ledare. I så fall är Dareios guvernören som Kyros satte över staden Babylon, och som historiskt sett skulle kunna vara en general vid namn Gubaru, se Dan 1:1. Den hebreiska konjunktionen "vav" översätts vanligtvis med "och", men kan också översättas "även". I så fall blir den andra delen en förklaring och förtydligande: "även, det vill säga, under persern Kyros regeringstid". Daniel indikerar då att medern Dareios, se Dan 5:31, är samma person som persern Kyros. Det som försvårar tolkningen är att samma personer har olika namn i olika regioner; det gäller ju även Daniel och hans vänner, se Dan 1:7.

Förhoppningsvis kan framtida arkeologiska fynd där Dareios namn nämns hjälpa till i tolkningen här.]

7

Daniels första syn – fyra djur

[Kronologiskt inträffar synerna i kapitel 7 och 8 långt före händelserna i kapitel 5 och 6.]

¹ I Belshassars första regeringsår *[omkring 553-552 f.Kr.]* hade Daniel en dröm och såg syner i sitt inre (*i sitt huvud*) när han låg på sin bädd.

[Belshassar var Nabonidus äldste son. Nabonidus kom till tronen 556 f.Kr. I Nabonidusrullen nämns att de regerade tillsammans i Nabonidus sjunde regeringsår, vilket är 549 f.Kr. Dock saknas uppteckningar för år fyra, fem och halva sjätte året. Belshassars första regeringsår är alltså någonstans mellan 553 och 550 f.Kr. Det är drygt tio år sedan Nebukadnessars död, se Dan 5:1-2. Daniel är omkring 60-70 år när han har denna syn.]

Han skrev ner huvudpunkterna i drömmen.

² Här är skildringen:

Jag såg synen på natten. I synen blåste himlens fyra vindar, och det stora havet rördes upp.

[Det stora havet är ofta en referens till Medelhavet som är Israels gräns mot väster, men kan

också profetiskt tala om folk och nationer; se Upp 17:15. Här verkar betydelsen vara hur det stormar politiskt och nya riken och stormakter växer fram. den persiske kungen Kyros besegrar Mederna 550 f.Kr. och den kommande stormakten Medo-Persien formas; en händelse som kommer att påverka hela världshistorien. Intressant nog tangerar dessa omvälvande världshändelser tidpunkten då Daniel har denna syn.]

³ Fyra stora vilddjur reste sig ur havet, var och ett olikt det andra.

[Vers 17 gör det klart att dessa djur representerar fyra kungar och deras riken. Än i dag förknippas länder med djur. Sveriges riksvapen har t.ex. två lejon, drakar associeras med Kina, örnen med USA osv. Flera gånger betonas den symboliska karaktären i denna syn. Uttryck som "liknade" och "var som" används. Alla dessa djur är rovdjur; vilket beskriver djurens karaktär att jaga och hur dessa riken intar andra länder. Det kan vara värt att reflektera över att det djur som Jesus och hans rike liknas med är ett lamm. De följande fyra djuren har en parallell i Nebukadnessars syn i kapitel 2 med de fyra delarna i statyn.]

1 (av 4) – Ett lejon med örnvingar

⁴ Det första [vilddjuret – som symboliserar en kung och ett rike, se Dan 7:17] liknade ett lejon, men hade vingar som en örn. Medan jag betraktade det rycktes vingarna av. Det lyftes

upp från marken så att det stod på två fötter som en människa, och det fick ett mänskligt hjärta.

[Lejonet och örnen förknippas med det babyloniska riket. Nebukadnessar jämförs med båda dessa bilder i Bibeln, som ett lejon, se Jer 4:7; 49:19; 50:17, 44, och som en örn i Jer 49:22; Klag 4:19; Hes 17:3; Hab 1:8. Lejonet var också en av Babylons symboler. Över 100 lejon prydde den berömda Ishtarporten. Statyer med vingbeprydda lejon har hittats i Babylons ruiner och det antas att det var rikets symbol. Både lejonet och örnen är rovdjur. Lejonet är kungen på land och örnen är luftens konung.

Synen där vingarna tas bort kan symboliskt beskriva vad som hände med Nebukadnessar när han ödmjukades i kapitel 4. De sju åren då han var sinnessjuk för han inte fram och erövrade fler områden. Efter hans upprättande styr han inte längre som ett vilddjur utan har fått ett mänskligt hjärta.]

2 (av 4) - En björn

⁵ Sedan fick jag se ett annat vilddjur [som symboliserar en kung och ett rike, se Dan 7:17]. Det såg ut som en björn. Den reste sig på ena sidan (var högre på ena sidan) och hade tre revben i gapet mellan tänderna. Det fick uppmaningen: "Res dig, sluka mycket kött!"

[Om det första riket är Babylon så följer sedan Medo-Persien, som är nästa stormakt i världshistorien. I kapitel 8 är det tydligt att

det är Medien och Persien som avses, se Dan 8:3. Att ena sidan är högre kan indikera att Persien var den dominerande i alliansen. De tre revbenen skulle kunna symbolisera de tre stora segrarna – Babylon 539 f.Kr., Lydia 546 f.Kr. och Egypten 525 f.Kr.]

3 (av 4) – En leopard

⁶ *Efter detta [efter det andra djuret] fick jag se ännu ett vilddjur [som symboliserar en kung och ett rike, se Dan 7:17]. Det såg ut som en leopard med fyra vingar på sin rygg (sidor) som såg ut som fågelvingar. Vilddjuret hade fyra huvuden och det fick stor makt (auktoritet att råda).*

[Karaktärsdragen hos en leopard är snabbheten och dess blodtörst. De fyra vingarna ökar hastigheten för detta redan snabba djur. Detta beskriver exakt det grekiska riket som blixtnabbt intog hela den då kända världen. Alexander den store blev kung bara 20 år gammal 336 f.Kr. På mindre än 10 år hade han intagit hela Medo-Persien ända till gränsen mot Indien. Det sägs att han då gråtit över att det inte fanns något mer territorium att inta. Att det var fyra vingar kan också anspela på jordens fyra hörn och att det skulle vara ett världsrike.

De fyra huvudena kan representera regenter, se Dan 2:38; Jes 7:8-9; Upp 13:3, 12. I synen förutsägs att det grekiska riket skulle mynna ut i fyra riken, och det är exakt vad som hände. Alexander dog 323 f.Kr. i staden Babylon på grund av alkoholförgiftning, bara 32 år gammal. Efter

interna stridigheter delas riket upp mellan fyra av hans generaler.]

4 (av 4) – Ett fruktansvärt odjur

⁷ Efter detta [*efter det tredje djuret*] fick jag se ännu ett vilddjur [*ännu ett rike, se Dan 7:17*] i mina syner om natten. Det var fruktansvärt, skräckinjagande och mycket starkt. [*Detta fjärde vilddjur passar inte in på någon existerande klassificering av ett djur.*] Det hade stora tänder av järn. Det slukade och krossade, och det som var kvar trampade det under sina fötter. Det var olikt de tidigare djuren och hade tio horn. ⁸ Medan jag betraktade (*reflekterade över*) [*de tio*] hornen, sköt ett annat horn upp mellan dem och stötte bort tre av hornen. Det hade ögon som liknade människoögon och en mun som talade stora ting. [*Stora och hädiska ord, enligt Upp 13:5.*]

Det fjärde vilddjuret förgörs

⁹ Jag fortsatte att se. [*Daniel hade i sin syn just sett hur ett litet horn hade trätt fram bland de tio hornen, under tiden han ser detta och betraktar det förändrades synen.*]

Troner sattes fram,
och den Gamle av dagar [*Gud, den evige Fadern*] satte sig ner.

Hans kläder var vita som snö,
och håret på hans huvud var som ren ull.

Hans tron var av eldslågor,
och hjulen på den var av flammande eld.

¹⁰ En flod av eld strömmade ut,

från hans närvaro.
Tusen gånger tusen tjänade honom,
och tiotusen gånger tiotusen stod redo att
tjäna honom.
Han satte sig ner för att döma,
och böcker öppnades.

¹¹ *[Daniels uppmärksamhet riktades nu mot det lilla hornet.]*

Jag fortsatte titta, eftersom *[det lilla]* hornet talade så stora ord. Jag såg vidare *[i synen]* ända tills odjuret dödades och dess kropp förstördes och kastades i den brinnande elden. ¹² *[Det sista vilddjuret förgörs helt.]* Vad det gäller de andra *[tre]* vilddjuren togs deras makt ifrån dem, men de tilläts leva ännu en bestämd tid och stund *(längd av liv gavs till dem)*.

[Detta stämmer bra med historien. De tre tidigare imperierna absorberades in i varandra. Perserna och mederna tar över babyloniska riket, som i sin tur övertas av grekerna osv. Däremot blir det fjärde riket helt förgjort och ersatt av en ny världsordning – Guds rike. På motsvarande sätt kollapsar inte statyn i kapitel 2 förrän den lägsta delen – fötterna och tårna av järn och lera – träffas av stenen, se Dan 2:41, 44-45.]

Guds rike

¹³ I synerna på natten såg jag något annat:

Jag tittade och fick se en människoson,
som kom med himlens skyar.

Han närmade sig den som funnits från tidernas begynnelse,

och fördes (*eskorterades*) fram inför hans närvaro.

¹⁴ Åt honom [*Messias*] gavs makt och ära och herravälde (*ett rike, konungslig auktoritet att regera*),

och alla folk och stammar och språk ska tjäna (*tillbe*) honom.

Hans välde är ett evigt välde som inte ska ta slut,

och hans rike (*kungavälde*) ska aldrig gå under.

En ängel förklarar Daniels syn

¹⁵ Jag, Daniel, blev oroad (*otålig*) i min ande inom mig (*i mitt skal*). Synerna som jag sett i mitt huvud skrämde (*förskräckte*) mig. ¹⁶ Jag gick fram till en av dem som stod där [*en ängel, kanske Gabriel som förklarar synen, se Dan 8:16; 9:21*] och frågade om vad allt det här kunde betyda. Han svarade mig och berättade vad det betydde:

¹⁷ "De fyra stora vilddjuren är fyra kungar som ska träda fram (*resa sig upp*) på jorden [*och regera över stora riken*].

¹⁸ Men de heliga, som tillhör den Högste, ska ta emot riket (*börja regera*).

De ska äga det (*ha det i besittning*) för evigt, ja, i evigheters evighet."

[De heliga kan syfta på änglar eller människor som helgats, eller både och. De heliga nämns

också i vers 21 och 25. Där utsätts de för förföljelse och motstånd.]

¹⁹ *[Efter denna kortfattade övergripande förklaring vill Daniel veta mer. Särskilt det fjärde vilddjuret hade väckt Daniels intresse.]* Jag ville veta innebörden av *(den fulla sanningen om)* det fjärde vilddjuret. Det var olikt alla andra, skräckinjagande med tänder av järn och klor av koppar. *[Klorna är en ny detalj som inte nämndes i Dan 7:7]* Det krossade och slukade det den dödat och sedan trampade och krossade vilddjuret det som var kvar under fötterna.

²⁰ Jag ville också förstå betydelsen av de tio hornen på dess huvud, och det nya *[det elfte]* hornet som sköt upp där. Det hade gjort så att tre horn fallit av och det *[nya hornet]* såg större ut än de övriga hornen. Det hade ögon och en mun som talade stora ord. *[Det verkade ha tagit över ledarrollen bland hornen.]* ²¹ Medan jag tittade började hornet *[det elfte nya hornet]* föra krig mot de heliga *[Dan 7:18]* och besegrade *(ha makt över)* dem, ²² tills den Gamle av dagar *[Gud, den evige, bortom all tid, se vers 13]* kom. Han dömde och gav den Högstes heliga rätt *(en frikännande dom eller rätten att döma)*. Sedan kom tiden för de heliga att ta riket i besittning.

²³ *[Ängeln förklarar nu för Daniel betydelsen av det fjärde odjuret, de tio hornen, det lilla hornet och det slutgiltiga Gudsriket.]*

Då svarade han:

”Det fjärde vilddjuret är ett fjärde rike som ska komma på jorden.

Det är annorlunda från alla de andra rikena.
Det ska sluka hela jorden, trampa och krossa den.

²⁴ De tio hornen är tio kungar som ska uppstå (*resa sig, komma till makten*) i detta [*fjärde*] rike.

Efter dem [*de tio kungarna*] ska en annan kung uppstå (*resa sig, ta makten*).

Han kommer att vara annorlunda från de tidigare kungarna, och han kommer att trycka ned (*slå ned*) tre kungar.

²⁵ Han ska tala mot den Högste. [*Upp 13:5-6*]

Han ska trakassera (*nöta ut, trötta ut, plåga*) den Högstes heliga.

Han ska försöka (*hans uppsåt är*) att ändra tider (*högtider och heliga dagar*) och lagen,

och de [*den Högstes heliga*] ska vara under hans hand (*styre*),

i en tid, tider och en halv tid [*motsvarar troligtvis 3,5 år*].

[*Arameiska ordet för tider är ”zeman”, och beskriver en speciell tidpunkt. Tider och lagen syftar troligen på Herrens högtider, se 2 Mos 23:14-17. Det kan också tolkas som att högtider ska ändras genom nya lagar. Andra förslag är att det gäller förändringar av hur dagar och veckor räknas. Efter franska revolutionen användes under några år ett system med tiodagarsvecka.*]

Det sista uttrycket "en tid, tider och en halv tid" använder ett annat arameiskt ord för tid, "aidan". Detta har att göra med kronologisk tid och motsvarar troligtvis ett år, och tolkas naturligtvis så i uttrycket i Dan 4:13 där Nebukadnessar är galen i sju tider. Första uttrycket "en tid" motsvarar i så fall ett år. Det andra "tider" är i plural, och tolkas ofta som två år. Det sista "en halv tid" motsvarar ett halvår. Summan av 1 + 2 + 0,5 är 3,5 år. Det stämmer även med antal dagar i Dan 12:7, 11, 12. Uttrycket återfinns även centralt i en kiasm i Uppenbarelsboken tillsammans med samma tidsperiod, även angiven som 1 260 dagar och 42 månader, se Upp 12:14; 11:3; 12:6; 11:2; 13:5.]

²⁶ *Domen verkställs [den himmelska domstolen samlas och beslutar mot denna arroganta sista kung].*

Hans välde (*rätt att regera*) ska tas ifrån honom – förgjord och utplånad för all framtid!

²⁷ Sedan ska riket
och väldet

och makten över rikena under himlen
ges till det folk som är den Högstes heliga.

Hans rike är ett evigt rike, och alla härskare ska tjäna och lyda dem."

²⁸ Här slutar denna skildring [*av drömmen och synerna*]. Jag, Daniel, blev skräckslagen av mina tankar [*över det jag sett och förstått skulle ske i framtiden*] och mitt ansikte bleknade (*glansen*

förändrades). Men allt detta [drömmen och ängelns tolkning] behöll jag i mitt hjärta (för mig själv).

[Denna dröm har många paralleller med Nebukadnessars dröm av statyn i Dan 2. Där beskrivs de fyra rikena utifrån människans ögon - dyrbara metaller som är vackra och glänsande. Gud däremot ser deras inre karaktär och beskriver dem som vilddjur, se även Matt 7:15 där Jesus beskriver hur falska profeter är som rovlystna vargar. Rent strukturellt hör också dessa två syner ihop i det kiastiska mönstret som finns i Daniels bok, se inledningen. Tillsammans ger dessa syner flera detaljer. Det finns även tidigare exempel där två drömmar stryker under sanningen i drömmen. farao hade två drömmar om den kommande hungersnöden, se 1 Mos 41:1, 5. Josef får förklaringen att anledningen till att det var två drömmar var därför att händelsen var "fast bestämd av Gud och skulle ske snart", se 1 Mos 41:32.]

8

Daniels andra syn - baggen och bocken

¹ *[Kronologiskt inträffar synerna i kapitel 7 och 8 långt före händelserna i kapitel 5 där Belshasars fest beskrivs. Att Daniel hade haft dessa syner drygt tio år innan den händelsen hjälpte honom att tyda skriften på väggen. Från och med kapitel 8 och fram till slutet av boken är texten skriven på hebreiska. Mittensektionen, mellan*

2:4 och 7:28, är skriven på arameiska. Synerna i kapitel 2, 7 och 8 har flera beröringspunkter där samma riken beskrivs. Växlingen tillbaka till hebreiska, här i kapitel 8, indikerar att synen här riktar sig speciellt till det judiska folket. Från att ha handlat om övergripande världshändelser, beskrivs nu mer i detalj hur stormakterna kommer att påverka Israel och templet, se Dan 8:9, 11.]

I kung Belshassars tredje regeringsår [över Babylon, omkring 551-550 f.Kr.] såg jag, Daniel, ännu en syn efter den jag först hade sett [två år tidigare, se Dan 7:1]. ² I denna syn såg jag mig själv i den befästa staden Susa, i provinsen Elam. Jag såg mig själv stå vid vattendraget Ulaj.

[Susa ligger 38 mil öster om Babylon, och 20 mil norr om Persiska viken. På Daniels tid var det en jämförelsevis obetydlig liten stad, men den skulle bli Persiens huvudstad. Även platsen för synen förstärker den profetiska exaktheten i budskapet. Det är här den persiske kungen Xerxes I, som regerade 486-465 f.Kr., kommer att bygga ett stort palats ett århundrade senare. Det är i detta kungliga palats som händelserna i Esters bok så småningom kommer att utspela sig, se Est 1:2. Här var Nehemja kung Artashastas munskänk 446 f.Kr., se Neh 1:1, 11.

I sin tjänst i Babylon hade Daniel säkert besökt Susa några gånger. Enligt den judiska historikern Josefus var Daniel fysiskt på plats i Susa när

han såg denna syn, men att han bara några dagar senare är i tjänst hos kungen talar för att han inte var så långt borta från Babylon, se Dan 8:25. Ulaj var en 250 meter bred grävd kanal nordöst om staden.]

Baggen

³ *[Daniel får nu se en syn med en bagge och en bock. En ängel förklarar lite senare synen för Daniel. Baggen med två horn symboliserar det medo-persiska riket, se Dan 8:20. En passande bild. Den grekiske historikern Ammianus Marcellinus beskriver hur den persiska befälhavaren bar en bagges huvud i guld när han ledde armén.]*

Jag lyfte min blick och såg en bagge med två horn stå vid kanalen. Den hade två långa horn *[som representerar Medien och Persien]*. Ett horn var längre (*högre*) än det andra, och det längsta växte fram sist. *[Perserna blev med tiden den dominerande nationen i denna allians. Denna detalj överensstämmer också med bilden av björnen som "reste sig på ena sidan", se Dan 7:5.]*

⁴ Jag såg hur baggen stångade mot väst (*havet, dvs. Medelhavet*), norrut och söderut. *[Medo-Persien utvidgade sitt rike i dessa tre riktningar, men inte österut.]* Inget vilddjur *[annat rike]* kunde stå emot den och ingen kunde rädda något ur dess våld. Den gjorde vad den ville och blev mäktig (*agerade arrogant*).

Bocken

⁵ *[Ängeln identifierar också bocken i klartext, det är det grekiska riket, se Dan 8:21.]*

Medan jag såg detta (*reflekterade över det jag sett och försökte förstå*), fick jag se en [*geta*]-bock [*Grekland*] komma västerifrån [*och utmana baggen*]. Den rörde sig snabbt över hela jorden utan att ens röra vid marken. Bocken hade ett framträdande horn i pannan [*Alexander den store*]. ⁶ Den kom mot baggen med de två hornen, den som jag sett stå vid vattendraget [*kanalen Ulaj*], och rusade emot honom i våldsam vrede (*i hettan av sin kraft*). ⁷ Jag såg [*i min syn*] hur bocken kom fram till baggen i förbittring och bröt av hans två horn. Baggen hade inte kraft att stå emot honom. Bocken kastade baggen på marken och trampade ner honom. Ingen kunde befria baggen från bockens våld (*hans hand*). ⁸ [*Denna seger gjorde att geten tog baggens plats.*] Bocken blev ännu större (*agerade ännu mer arrogant*), men när den stod på höjden av sin makt bröts det stora hornet av. Fyra andra [*horn*] växte fram i dess ställe, mot himlens fyra väderstreck.

[De fyra framträdande hornen refererar till Alexander den stores efterträdare. Efter hans död 323 f.Kr. delades riket under en tjuugoårsperiod med många stridigheter bland fyra av hans generaler. Kassandros, tog Makedonien och Grekland; Lysimachos, tog Trakien och mindre Asien; Seleukos, tog Syrien och området åt öster; och Ptolemaios, tog Egypten och Israel.]

Fyra horn

⁹ Från ett av dem [*de fyra hornen*] sköt det ut ett nytt litet horn. [*Detta horn identifieras med Antiochos IV Epifanes som var kung i seleukidriket 175-164 f.Kr.*] Det växte och blev mycket stort, mot söder, mot öster och till det "vackra landet" [*Israel*].

[Termen "det vackra landet", ordagrant "ornamentet" eller "det utsmyckade landet", används om Israel. Även om det är ett vackert och naturskönt land så är anledningen till titeln att Gud har utvalt detta land, se även Dan 11:16, 41; Jer 3:19. Detta horn är ett annat horn än det som refereras till i Dan 7:8.]

¹⁰ Det lilla hornet växte ända upp till himlens härskara [*Guds änglar, se 1 Kung 22:19*], och kastade några ur hären och några av stjärnorna ner till jorden, och trampade på dem. [*Denna kung, det lilla hornet som väl stämmer in på Antiochos IV Epifanes förföljde Guds folk, vanhelgade templet och försökte förgöra den judiska tron. Himlens härskara och stjärnorna syftar troligtvis på det judiska folket, termerna verkar användas så i Dan 8:24; 12:3. På väg hem från ett fälttåg i Egypten plundrar Antiochos templet i Jerusalem och dödar 80 000 judiska män, kvinnor och barn i en massaker. I december 167 f.Kr. vanhelgar han templet genom att sätta upp ett Zeusaltare i templet och offra griskött. Dessa händelser i den mellantestamentliga perioden finns nedskrivna i Mackabeerböckerna, se t.ex. 2 Mack 5:11-14, 1 Mack 1:54.]*

¹¹ Ja, det lilla hornet växte (*blev ännu mer arrogant*) mot härskarornas furste [*Gud*]. Det upphävde det dagliga [*offren*] till honom [*morgon- och kvällsoffret i templet, se 2 Mos 29:38-41; 5 Mos 28:3-8*] och platsen där hans helgedom stod revs ner. ¹² En ondskefull krigsliknande operation fördes mot det dagliga offret.

[Den första delen av vers 12 är svåröversatt. Ordagrant är det fyra ord där det första är "och en här/militär". Det andra kan betyda "vara mot" eller "överlämna". Det tredje ordet är "det dagliga" och det sista är i eller på "synd". Det "dagliga" syftar mest troligen på det dagliga offret i templet i Jerusalem som ska upphöra. Orsaken är en militär offensiv. Ordet "synd" används även om uppror mot Gud så betydelsen kan också vara att på grund av Israels avfall och överträdelse tillåter Gud det dagliga offret att upphöra.]

Sanningen kastades ned på marken, och hornet var framgångsrikt i allt det gjorde [*under en begränsad tid*]. [*Under de fruktansvärda åren 167-164 f.Kr. var det judiska folket under Antiochos tyranni.*]

¹³ [*Daniel får nu i synen höra en himmelsk konversation mellan två änglar. Uttrycket "en av de heliga" används i Dan 4:13, 23 om änglar i himlen.*] Sedan hörde jag en av de heliga tala, och en annan av de heliga [*en annan ängel*] fråga den som talade: "Hur länge ska dessa händelser

i synen pågå - de dagliga offren [*upphöra*], överträdelsen (*avfallet*) som kommer ödelägga helgedomen och härskaran som trampas ned?"

¹⁴ [*Konversationen mellan änglarna var till för Daniels skull*] Han svarade mig: "Under 2 300 kvällar och morgnar, sedan ska helgedomen bli upprättad (*renad*)."

[Versen avslutas med att templet ska helgas på nytt. Denna händelse skedde tydligast i historien den 14:e december 164 f.Kr. när Judas Maccabeus renade och återinvigde templet, se 1 Mack 4:52. På Jesu tid och än i dag firas Chanukka för att högtidlighålla minnet av denna händelse, se Joh 10:22-23.

De 2 300 kvällarna och morgnarna syftar på tiden innan denna händelse. Den kan tolkas på två sätt. Antingen är det hela dagar eller antal offer. Om det är 2 300 dagar motsvarar det drygt 6 år. Räknar man två offer per dag, så motsvarar 2 300 offer 1 150 dagar, vilket är drygt 3 år. Det är ingen tvekan om att Antiochos åsyftas i denna profetia och både 6 år och 3 år före 164 skedde stora händelser. År 170 f.Kr. mördades en överstepräst och i december 167 f.Kr. vanhelgades templet. Som det ofta är med Bibelns profetior finns det ett dubbelt uppfyllande. Det gäller även denna profetia. I vers 26 får Daniel förklarar att detta gäller "en avlägsen framtid". Jesus refererar också till att detta är något som ska hända i framtiden, se Matt 24:15. En kommande händelse då Antikrist försöker ta

Guds plats av tillbedjan i templet, se även 2 Tess 2:4; Upp 13:14-15.]

Synen förklaras

¹⁵ Medan jag, Daniel, såg synen försökte jag att förstå den. Plötsligt fick jag se en som såg ut som en man (*mäktig hjälte*) stå framför mig.

¹⁶ Sedan hörde jag en människas röst över U-laj [*mellan flodbankarna*] som ropade: "Gabriel [*en Guds ängel, hans namn betyder "gudsman" eller "Guds krigare"*], förklara synen för honom."

[I Dan 12:6-7 finns en liknande beskrivning där en himmelsk varelse svävar över flodvattnet, förutom att där är det över floden Tigris. Denna vers är första gången en ängel nämns vid namn i Bibeln. Ängeln Gabriel kommer även till Sakarias, Johannes döparens pappa, och Maria, se Luk 1:19, 26. Mikael, som kallas en ärkeängel, är den enda andra ängeln som namnges i Bibeln, se Dan 10:13, 21; 12:1; Jud 1:9; Upp 12:7.]

¹⁷ Så han [*ängeln Gabriel*] kom till platsen där jag stod. När han kom nära blev jag förskräckt och föll ned på mitt ansikte, men han sade till mig: "Förstå, du människa, att [*fullbordan för*] synen gäller den sista tiden." ¹⁸ Medan Gabriel talade med mig föll jag ned i vanmakt (*tappade jag medvetandet*), med mitt ansikte mot marken. [*Jämför Johannes liknande upplevelse i Upp 1:7. Samma ord används också om Jonas djupa sömn i stormen, se Jona 1:5.*] Men Gabriel rörde vid mig och reste mig upp igen där jag tidigare stått.

19 Sedan sade han [*ängeln Gabriel*]:

”Nu ska jag förklara (*uppenbara*) för dig vad som ska ske under vredens sista tid, för den [*den här synen*] handlar om den sista tiden.

20 Baggen som du såg [*vid floden Ulaj, se vers 3*], den med de två [*långa*] hornen, är [*representerar*] Mediens och Persiens kungar.

21 Bocken är [*representerar*] Greklands (*Javans*) kung, och det stora hornet mellan ögonen [*symboliserar*] den första kungen [*Alexander den store*].

22 Hornet som bröts av och de fyra andra som växte fram i dess ställe [*Dan 8:8*] betyder att fyra riken ska uppstå ur hans folk, men de ska inte ha hans [*den första kungen, Alexander den stores*] styrka. ²³ Mot slutet av deras riken, när överträdelserna (*synderna, upproret*) har fyllt sitt mått, ska en skamlös (*fräck, okänslig*) och listig (*klurig*) kung uppstå.

[*Ordet skamlös är ordagrant en person med ett 'starkt ansikte' vilket antyder att han inte visar några känslor och inte har medlidande. I 5 Mos 28:50 används samma ord för en hård nation som inte har respekt för de gamla eller förbarmande över den unga generationen. Ordet för 'listig' är 'förstå gåtor' och kan beskriva hur han är någon som skapar intriger och är skicklig i att dölja sina intentioner. Det kan också tolkas som att han är*

en duktig politiker som kan lösa våra politiska konflikter. En annan tolkning är att det handlar om inblandning av ockult verksamhet.]

²⁴ Hans styrka ska bli stor, men det är inte hans egen.

[Antyder demoniskt inflytande, se även Upp 13:2; 2 Tess 2:9.]

Han ska orsaka fruktansvärd förödelse.

Han ska lyckas i allt han tar sig för.

Han ska förgöra många mäktiga *[folk]* och det heliga folket.

²⁵ Genom sin kunskap (*finurlighet*) ska han lyckas med sitt svek (*bedrägeri, ha svek i sin hand*).

Han ska ha en arrogant attityd (*bli stor i sitt eget sinne*).

Utan förvarning (*med fred, i stillhet*) ska han förgöra många.

[Betydelsen kan vara "med lätthet" eller "genom en falsk fred" eller när allt är stilla och fridfullt.]

Han ska till och med sätta sig upp mot furstarnas Furste och krossas, men inte av människohand.

²⁶ Synen du sett om *[de 2 300]* kvällarna och morgnarna stämmer. *[Denna detalj verkar särskiljas.]* Men försegla den *[så den blir bevarad]* för den syftar på en avlägsen framtid."

²⁷ Jag, Daniel, blev helt utmattad. *[Synen påverkade honom både psykiskt och fysiskt.]* Jag var sjuk i flera dagar *[oförmögen att ta mig ur sängen]*. Sedan *[när jag återfått krafterna]* stod jag upp och återgick till min tjänst hos

kungen [*i Belshassars regim i Babylon*]. Jag var skräckslagen (*förundrad, handfallen*) över synen, och ingen kunde förklara den. [*Daniel hade sett kungar men inga namn och exakta tider.*]

9

Daniels tredje syn – sjuttio sjuperioder

¹ [*Dareios första regeringsår började 539 f.Kr. då han tog över Babylon, se Dan 5:31. Händelserna i detta kapitel sker tolv år efter Daniels andra vision som återges i kapitel 8. Daniel är nu i 80-årsåldern.*]

Detta hände under Dareios första regeringsår [*omkring 539 f.Kr.*]. Han var Ahasverus (*på grekiska "Xerxes"*) son och en ättling av mederna [*en folkgrupp inom det Persiska riket*].

² Under Dareios första år som kung läste jag, Daniel, skrifterna [*bl.a. Jeremia, Jesaja, Moseböckerna och Psaltaren*]. Jag lade märke till Herrens ord till profeten Jeremia att antalet år som Jerusalem ska ligga i ruiner hade förutsagts. Det var 70 år.

[*Profeten Jesaja nämner Kyros vid namn två hundra år tidigare, se Jes 44:28; 45:13. Jeremia hade profeterat om det judiska folkets 70-åriga fångenskap i Babylon, se Jer 25:10-11. Den första profetian kom 605 f.Kr., samma år som Daniel och hans vänner blev bortförda till Babylon, se Jer 25:1. Daniel hade säkert sett och hört Jeremia*

predika i Jerusalem innan han som tonåring deporterades till Babylon.

Jeremia är kvar i Jerusalem och skriver flera brev till sina landsmän i Babylon. I ett brev, troligen skrivet inte så långt efter att Jerusalem erövrats 597 f.Kr., se Jer 29:1-2, påminner han om att när 70 år har gått för Babel ska judarna föras tillbaka till sitt land och att Gud vill ge dem frid, en framtid och ett hopp, se Jer 29:10-13. När Daniel nu läser dessa skrifter har han varit i Babylon i 66 år. Daniel inser att det bara är några år kvar innan det Jeremia profeterat ska ske. Det visar sig att samma år som Daniel skriver detta kommer Kyros tillåta judarna att återvända, och en första grupp reser så småningom tillbaka för att bygga upp templet. Uppmaningen till bön i Jer 29:12-14 är en av anledningarna till att Daniel börjar be när han läst detta. Senare kommer även Sakarja att referera till en 70-årsperiod från templets förstörelse 586 f.Kr. fram tills det var uppbyggt igen och invigdes 516 f.Kr.

Det är intressant att se Daniels syn på skrifterna. Redan på 500-talet f.Kr. refererar han till Jeremia som Guds ord. Han citerar även från Moseböckerna och Psaltaren i sin bön. Se också 2 Krön 36:20-22. Jeremia hade förutsagt 70 års fångenskap, och Daniel trodde på ett bokstavligt uppfyllande av det profetiska ordet.]

Daniels bön

³ Då vände jag mitt ansikte till Herren Gud (Adonai Elohim). [Daniel riktade sin blick mot

himlen, se 1 Kung 8:22; Joh 17:1.] Jag sökte honom i bön och vädjanden (enträgna, ödmjuka och innerliga böner om nåd) och fastade i säck och aska. [Daniel följde den judiska seden att ta på sig obekväma sträva kläder av get- eller kamelhår och strö aska på huvudet. En yttre handling som visar inre sorg och genuin bön, se 1 Mos 37:34; Neh 9:1; Est 4:1, 3; Jes 58:5; Jer 49:3; Hes 7:18; Joel 1:8; Matt 11:21.] ⁴ Jag bad till Herren min Gud (Jahve Elohim) och bekände [prisade Guds storhet och erkände min personliga synd och mitt folks synd]:

”O Herre min Gud (Adonai El), den store och skrämmande (som inger vördnad och respekt), du som håller fast vid förbundet och nåden mot dem som älskar dig och håller ditt bud. [5 Mos 7:9] ⁵ Vi har

syndat (ordagrant ’missat målet’) [Israel hade misslyckats att vara ett heligt folk],

gjort fel (ordagrant ’böjt, svängt’, vikit av från den rätta vägen, handlat förvrängt, förvidet), varit gudlösa och

vikit av från dina bud och befallningar.

⁶ Vi har inte lyssnat till dina tjänare profeterna, som talade i ditt namn till våra kungar, våra ledare (furstar), våra förfäder (fäder) och till allt folket i landet.

⁷ Herre (Adonai), du är rättfärdig - vi är vanärade (har skam). [Hebreiskan har en stark kontrast: ordagrant ’till dig rättfärdighet - till oss skam’. Sedan fångenskapen och

Jerusalems förstörelse 586 f.Kr. var Israel of-fentligt vanärade bland hednafolken.] Så är det idag med Juda folk, Jerusalems invånare och hela Israel, både de som bor nära och de som bor långt borta i alla de länder dit du har fördrivit dem, eftersom de var trolösa mot dig. ⁸ Vi måste skämmas (*till oss skam*). Våra kungar, ledare (*furstar*) och våra förfäder (*fäder*) skäms, för vi har syndat mot dig.

⁹ Hos Herren vår Gud finns barmhärtighet (*oändlig nåd*) och förlåtelse (*Ordagrant: 'till Adonai vår Elohim finns barmhärtigheter och förlåtelser', pluralformen förstärker Guds stora barmhärtighet och hans överflödande förlåtelse*), även om vi har gjort uppror mot honom. ¹⁰ Vi har inte lyssnat till Herren vår Guds röst. Vi har inte följt (*vandrat efter*) den undervisning som han gav oss genom sina tjänare profeterna. [*Jer 3:13; 26:4; 32:23*]

¹¹ Hela Israels folk övergav din undervisning (*korsade en gräns*) och vek av [*bort från din väg*], och vägrade lyda (*lyssna till din röst*). Det är anledningen till den förbannelse och ed som står i Mose, Guds tjänares, undervisning (*Tora*) [*5 Mos 28:64-68*], eftersom vi har syndat mot dig. ¹² Han höll sina ord som han hade talat mot oss och våra ledare som styrde över oss. [*Ordagrant 'domare som dömde oss', men syftar troligen på alla ledare, se vers 6, som medvetet hade lett folket bort från Gud.*] Herren lät en stor olycka

(denna ondska, lidande) [den pågående exilen] komma över oss. Inget liknande har skett under himlen som det som har hänt med Jerusalem. [Jer 35:17; 36:31] ¹³ Just precis som det står skrivet i Mose lag (*undervisning*), kom allt detta onda (*denna olycka*) över oss. Trots detta har vi ännu inte försökt försona oss med Herren vår Gud. [*Ordagrant 'blidka hans ansikte', att vända sitt ansikte mot någon är ett tecken på favör och välvilja.*] Vi har inte vänt oss bort från (*slutat med*) våra missgärningar (*synder*) och börjat söka (*fråga efter, lyda*) din sanning [*dina levnadsregler och din moral i din undervisning*]. ¹⁴ Därför vakade Herren över olyckan (*som en vaktpost, och tillät den komma*). [*Citat från Jer 1:12. Ordet "vaka" är ovanligt och kan användas både i betydelsen att vara på vakt mot att något ska ske, eller vaka och vänta efter att ha förberett något som ska ske. Ett exempel där ordet används så är just i Jeremia, som Daniel just har läst, där Gud vakar för att riva ner men även bygga upp, se Jer 31:28.*] Herren vår Gud är rättfärdig i allt han gör, men vi lyssnade inte på hans röst.

¹⁵ Herre, vår Gud, du använde din kraft (*använde din starka hand*) och förde ditt folk ut ur Egypten [*2 Mos 12-15*]. Det gjorde att ditt namn blev känt, som det är än idag. Men vi har syndat och varit gudlösa. [*Versen är en sammanfattning av Jer 32:17-23, den bok som Daniel blivit berörd av och rört honom till denna bön, se Dan 9:2.*] ¹⁶ Herre, för all din

rättfärdighets skull (*eftersom du alltid gör det som är rättvist och rätt*), vänd bort din vrede och ilska från din stad Jerusalem, ditt heliga berg. På grund av våra synder och våra förfäders (*fäders*) skuld blir Jerusalem och ditt folk hånat av alla folk omkring oss. [*Jer 29:18*] ¹⁷ [*Daniel har bett om staden Jerusalems upprättelse, se vers 16, nu fortsätter han att be för templets återuppbyggande.*] Nu, vår Gud! Hör din tjänares bön och vädjanden (*enträgna, ödmjuka och innerliga böner om nåd*). Låt ditt ansikte lysa över din helgedom [*templet i Jerusalem*] som ligger i ruiner. [*5 Mos 6:25*]

¹⁸ Böj ditt öra (*lyssna noga*) och hör! [*Min bön till dig, men även folkets hån, se vers 16.*]

Öppna dina ögon och se på vår ödeläggelse [*städer i ruiner i vårt land*] och staden [*Jerusalem*],

som är uppkallad efter ditt namn.

Det är inte på grund av våra egna rättfärdiga handlingar vi kommer till dig med våra vädjanden (*enträgna, ödmjuka och innerliga böner om nåd*),

utan på grund av din stora barmhärtighet (*oändliga nåd*).

[*Här, och i vers 9, används "rachamim", ett av flera hebreiska ord för nåd och barmhärtighet. Ordet förekommer bara i plural i Bibeln. Det illustrerar hur Guds nåd är oändlig. Ett ord som inte finns i singular är omöjligt att räkna. Det har*

ingen början och inget slut. Detta ord visar på den dimensionen i nåden som gör den obegränsad.]

19 O Herre hör [*vår bön*]
 O Herre förlåt [*vår synd*]
 O Herre agera!
 Dröj inte, min Gud,
 [*inte för min skull utan*] för din skull,
 för din stad
 och ditt folk som bär ditt namn (*är uppkallat efter ditt namn*)."

Gabriels budskap om de 70 sjuperioderna

20 Medan jag fortfarande talade, bad och bekände min synd och mitt folk Israels synd inför Herren, min Gud, och bar fram min bön inför Guds heliga berg ²¹ kom Gabriel till mig. [*Innan Daniel avslutat sin bön sänder Gud bönesvaret.*] Jag hade sett honom i den förra synen [*tolv år tidigare, se Dan 8:1*]. Han kom när jag var alldeles utmattad, vid tiden för kvällsoffret [*klockan 15-16*], medan jag fortfarande talade och bad. [*Ordet "alldeles utmattad" kan också betyda "flygande hast", och i så fall beskriver det hur Gabriel kom snabbt. Båda översättningarna är möjliga, men tröttheten utifrån bön och fasta verkar ändå stämma bättre i sammanhanget, se Dan 9:3; 10:2, 8.*]

22 [*Ängeln*] Gabriel undervisade mig och sade: "Daniel, jag har kommit för att ge dig insikt och undervisning (*hjälp att förstå*). ²³ Redan när du

började vädja (*i bön om nåd*) [*idag*], gick ett ord [*bönesvar*] ut, och jag har kommit för att förmedla det, för du är högt älskad (*dyrbar*). Ge akt på ordet (*lyssna noga*) så att du kan förstå uppenbarelsen.

²⁴ [*Gabriel kommer att tala om 70 sjuperioder som rör det judiska folket. Hebreiskan använder ordet "shavuim" som betyder 7 av något slag. Det anger en tidsperiod på 7 utan någon enhet på samma sätt som "ett dussin" på svenska kan syfta på 12 stycken av något vad som helst. Sjuperioderna kan syfta på 7 år, 7 dagar, 7 månader eller en symbolisk "fulländad" tid. År är dock den mest troliga enheten, i inledningen talas t.ex. om 70 år. Ett vanligt uttryck för en sådan här "sjuperiod" eller vecka av år är då "årsvecka". En för judarna välbekant sjuårsperiod var också det sjunde sabbatsåret för landet då åkrarna skulle ligga i träda, se 3 Mos 25:1-6. Vart sjunde sådant år, dvs. det 49:e året, var ett jubelår. Det var ett år då hela samhället fick en nystart - alla lån avskrevs och landområdena återgick till sina ursprungliga ägare, se 3 Mos 25:7. Detta system med både plan- och marknadsekonomi säkerställde att även om föräldragenerationen gjort dåliga val skulle inte barnen behöva ärva deras skulder. När Mose fick denna förordning kom det också med en varning att om det judiska folket inte höll denna princip skulle de bli kringspridda bland folken, se 3 Mos 26:33-35; Jer 34:12-22. Systemet med sabbatsår började gälla när is-*

raeliterna kom in landet, se 3 Mos 25:2. När Salomo började bygga templet var det 480 år efter uttåget ur Egypten, se 1 Kung 6:1. Samma varning om att folket skulle bli kringspridda ger Gud till Salomo, se 1 Kung 9:6-9. Det nämns att Salomo tog ut höga skatter av folket och troligtvis hölls inte dessa sabbatsår, se 1 Kung 5:13-14; 12:6-11. Detta resulterar i Jerusalems belägring 605 f.Kr. och Jerusalems fall 586 f.Kr. Det är värt att notera att det norra riket faller redan 722 f.Kr. Deras avfall var större än det södra rikets. De höll inte ens sabbaten en gång i veckan eller de andra högtidsdagarna, vilket kan vara anledningen till att deras tid rann ut snabbare. Stora profetiska händelser har skett vart 490/500 år i Israels historia:

- Abraham föds, ca 1950 f.Kr.*
- Uttåget ur Egypten, ca 1450 f.Kr.*
- Första templets invigs, 996 f.Kr.*
- Templet återinvigs, 516 f.Kr.*
- Jesus föds 8-4 f.Kr., dör och uppstår 30 eller 33 e.Kr.*

I själva definitionen av jubelår finns en viss osäkerhet i formuleringen om jubelåret ska inkluderas eller läggas till det 49:e året så att cykeln blir 50 år. Det gör att cykeln kan variera mellan 490 och 500 år. De 40 åren i ökenvandringen verkar inte räknas med, vilket gör att det finns en marginal, se 1 Kung 6:1.]

Sjuttio sjuperioder [70 årsveckor vilket motsvarar 490 år] är bestämda (ordagrant 'ristade' eller 'utskurna') över ditt folk [det

*judiska folket] och din heliga stad [Jerusalem].
[En bestämd tidsperiod är 'utskuren' som
specifikt berör det judiska folket, Jerusalem och
Israel. Anledningen är:]*

För att få ett slut på överträdelsen. *[Israels
uppror mot Gud.]*

För att försegla synder.

För att sona (övertäcka) skulden.

För att införa en evig rättfärdighet.

För att försegla synen och profetian (som med
ett sigill).

För att smörja (avskilja till helig tjänst) det
allra heligaste.

*[Det allra heligaste syftar troligtvis på templet,
och då specifikt på Gudsstaden och det framtida
templet i Jerusalem. Hesekiel var samtida med
Daniel och hans syn i kap 40-48 var inte okänd.]*

²⁵ *[Nu delas de 70 sjuperioderna in i tre grupper:
7, 62 och 1. Den sista delen har två halvår.]*

Det ska du veta och förstå att från det att ett ord
(*en order*) om att

återställa och bygga upp Jerusalem igen,
till en smord (*messias*), en furste [*kommer*],
ska det vara 7 sjuperioder [49 år].

Under 62 sjuperioder [434 år]

ska den [*staden Jerusalem*] på nytt bli upp-
byggd,

med torg (*marknadsplats och gator*) och
försvarsmurar (*eller vattensystem*),

även under svåra tider. [*Neh 4:1; 9:36-37*]

26 Efter de 62 sjuperioderna [434 år] ska en smord (*Messias*) bli avlägsnad (*utrotad, avrättad, se 3 Mos 7:20; Jes 53:8*),

och han ska inte ha något (*vara längre*).

[Kungar i Israel smordes, så en smord eller en messias kan både syfta på en "vanlig" kung och den kommande Messias. Även Kyros kallas "min smorde" i Jes 45:1. Den sista delen är inte helt tydlig. Vad är det han inte ska ha längre? Utifrån sammanhanget så ska denne kungen upphöra att ha rollen som kung/messias för sitt folk. Det går också att tolka "inte ha något" som att han ska avrättas fattig och utblottad. Ur ett messianskt perspektiv kan denna vers beskriva hur Jesus kom som en tjänare för att dö för världens synd, utblottad på korset.]

Staden och helgedomen [*Jerusalem och templet*] ska förstöras av en kommande ledares folk [*trupper*],

dess [*temples*] förstörelse ska komma som en störtflod [*hastigt och helt förödande*].

[Templet vanhelgades 167 f.Kr. av Antiochos IV Epifanes. År 70 e.Kr. förstörde romarna Jerusalem och templet, något som även Jesus förutsade, se Luk 19:44.]

Ända till slutet är det bestämt (*inristat*) [*förutbestämt genom Guds beslut, se Jes 10:23; 28:22*]

att det ska råda krig med förödelse [*plural*].

²⁷ Han [*en framtida ledare – antikrist*] ska sluta en stark överenskommelse (*pakt*)

med många folk för en sjuperiod [*7 år*].

Efter en halv sjuperiod [*3,5 år*] ska han avskaffa slaktoffer och matoffer.

På styggelsers vinge ska förödaren komma.

[En vinge är en bild på något som sprider ut sig och täcker allt, se Jes 8:8. En annan tolkning är att det är i en del av templet, en "vinge" av byggnaden.]

Detta ska fortgå tills det fast bestämda slutet utgjuts [*ett gudomligt straff kommer; se vers 11*] över förödaren."

[När Daniel får denna uppenbarelse ligger Jerusalem och templet i ruiner. Det måste ha varit en uppmuntran att höra att staden och templet skulle byggas upp igen, men också smärtsamt att en ny ödeläggelse förutsades och att svåra tider är bestämda till slutet.

Det finns många olika tolkningar och spekulationer kring vad de sjuttio sjuperioderna står för. Detta repetitiva mönster som är vanligt i Bibelns profetior kan vara en hjälp för tolkningen. T.ex. vanhelgades templet 167 f.Kr. av Antiochos IV Epifanes, återinvigdes 164 f.Kr. för att på nytt ödeläggas 70 e.Kr. av romarna. Det som är klart är att tidsperioden gäller det judiska folket och Jerusalem, se vers 24. Profetian börjar med att deklarerar sex saker som ska ske för det judiska folket under 70 sjuperioder – vilket

troligtvis motsvarar en period på 490 år. Denna period är i sin tur uppdelad i tre perioder 7 + 62 + 1, där den sista delen har två halvår. Översatt till år motsvarar det 49 + 434 + 3,5 + 3,5 år.

Jesus refererar till den sista delen av denna syn som en framtida händelse, se Matt 24:15. Paulus skriver om det som något som ännu inte skett, se 2 Tess 2:4. Även kopplingen till "en halv tid" och 3,5 år i Uppenbarelseboken pekar på att det rör ändens tid, se Upp 11:2-3; 12:6, 14; 13:5. Vad det gäller startpunkten så säger vers 25 att det är från ett ord om att bygga upp Jerusalem igen. Tre förslag är vanliga:

- 538 f.Kr. - Kung Kyros ord till Serubbabel, se 2 Krön 36:22-23; Esra 1:1-3; 6:1-5; Jes 44:28; 45:13.

- 457 f.Kr. - Kung Artashastas ord till Esra att återuppta tempeltjänsten, se Esra 7:11-26.

- 445 f.Kr. - Kung Artashastas ord till Nehemja att bygga upp Jerusalems mur, se Neh 2:1-8.

Judisk ortodox syn

En vanlig judisk tolkning är att utgå från 605 f.Kr. Läger man till 434 år hamnar man på år 171 f.Kr. Det är sedan 7 år fram till 164 f.Kr. då templet renas. De 49 åren syftar på tiden det tog att färdigställa templet och inkluderas i de 434 åren. Enligt detta synsätt är denna profetia uppfylld.

Messiansk syn

Den som tror på Jesu ord i Matt 24:15 och även ser att uppenbarelsen är messiansk startar räkningen vid någon av de tre kungörelserna. Slutdatumet hamnar då vid Jesu födelse eller

intåg i Jerusalem. De flesta av kyrkofäderna ansåg att denna uppenbarelse syftade på Messias. Just dessa verser i Daniel kan ha varit anledningen att det fanns en messiansk förväntan omkring år 0. Den grupp som kallades "Herodianer" på Jesu tid, se Mark 3:6, såg Herodes som en smord kung, en messias. Några år efter Jesu födelse kom stjärntydare från öst, troligtvis judiska ättlingar från Babylon som kände till Daniels profetior, se Matt 2:1-2. Symeon och Hanna väntade på Herrens smorde, se Luk 2:25-26, 36-38. I synagogan i Nasaret läser Jesus från Jesaja om jubelåret och att Skriften är uppfylld, se Luk 4:21 De flesta med denna tolkning slår ihop 7 + 62. Summan blir då 69 sjuperioder, vilket motsvarar 483 år. Beroende på startpunkt och hur man räknar blir resultatet olika. I korthet kan man säga att det finns tre huvudspår beroende på de tre olika startåren som finns:

- 483 år från Kyros förordning 538 f.Kr. till Jesu död.

David L Cooper har visat att det finns vissa otydligheter i tidräkningen i det persiska riket som bygger på den grekiske matematikern Ptolemaios beräkningar. Om det persiska styret inte är 205 år utan bara 123 år blir startpunkten Kyros förordning. I Nehemja och judiska källor som rabbinska verk som Seder Olam finns stöd för en kortare tideräkning. Munken Dionysius som utformade vår tidräkning 525 e.Kr. missade några år. Kristi födelse inträffade någon gång mellan 8 och 4 f.Kr. Som huvudargument för

detta spår är att profeten Jesaja nämner Kyros vid namn som den som ska ge förordningen, se Jes 44:28; 45:13, och att judisk tideräkning är mer tillförlitlig än grekisk.

- 483 år från Artashastas ord till Esra 457 f.Kr. till 27 e.Kr. – då Jesus började sin tjänst.

Denna beräkning använder vanliga solår med 365,25 dagar. I Dionysius tidräkning är det bara ett 1 år mellan 1 f.Kr. och 1 e.Kr., vilket gör att man måste lägga till ett år.

- 483 år från Artashastas ord till Nehemja 445 f.Kr. till 32 e.Kr. – då Jesus red in i Jerusalem på en åsna.

Beräkningen använder sig av månår på 360 dagar, i stället för solår på 365 dagar. Den förste som kom fram till detta var Sir Robert Anderson som arbetade som detektiv på Scotland Yard. Han redogjorde för sina beräkningar i en bok på slutet av 1800-talet. Anledningen till att använda månår kommer från att i Upp 12:6 används 30 dagars månader för att beskriva 3,5 år. Beräkningarna är komplexa eftersom kalendrarna ändras och det finns liknande beräkningar som justerar slutdatumet omkring något år.

Eftersom varken Jesu födelse eller död exakt kan bestämmas finns det en osäkerhet. Den som har denna syn ignorerar inte att vissa delar har uppfyllts som skuggbilder i det som hände Antiochos IV Epifanes.

Det verkar som den profetiska klockan har stannat efter 69 sjuperioder. En sjuperiod återstår.

Jesus kom som en lidande tjänare, men kommer även att komma som en kung för att regera. Paulus talar om Israels förhårdelse tills hedningarna i fullt antal har kommit in, se Rom 11:25.]

10

Daniels fjärde syn (kap 10-12)

¹ *[Daniel är nu i 85-årsåldern. Två år tidigare hade den nya persiske kungen Kyros gett judarna tillåtelse att återvända till Jerusalem, se Esra 1:3. Det är dock få judar som brutit upp, och för de som gjort det var omständigheterna svåra.*

Själva synen sker ett specifikt datum, den 24:e i vårmånaden Nisan, se vers 4. Den judiska påsken firas 14:e Nisan, så under de tre veckor som beskrivs här, har påsken kommit och gått. Påsken firas till minne av uttåget ur Egypten. Kanske hade Daniel haft svårt att glädja sig denna högtid eftersom så få tagit möjligheten att göra ett nytt "exodus" från Babylon. I stället hade han känt sorg, se vers 2.

Synen inträffar när Daniel är borta från staden Babylon och befinner sig vid floden Tigris. Texten säger inte varför, kanske var han där på administrativt uppdrag eller för att uppmana judar att återvända?

Strukturen i den sista delen av Daniels bok är:

- 1. Prolog - Dan 10:1-11:2*
- 2. Uppenbarelsen - Dan 11:2-12:4*
- 3. Epilog - Dan 12:5-13.]*

Prolog

I den persiske kungen Kyros (*Koresh*) tredje regeringsår [536 f.Kr.] fick Daniel, som också kallades Belteshassar [namnet han fått när han togs tillfånga Dan 1:7], ett budskap (ord) uppenbarat. [Han får se ännu en vision.] Budskapet är sant, och handlar om ett stort krig (*en svår tid, stor vedermöda*). Han förstod budskapet och i synen kom insikt i vad den handlade om.

² Vid den tiden hade jag Daniel sörjt i tre veckor [Ordagrant "tre sjuor av dagar", troligtvis för att särskilja denna tid från de sjuttio sjuperioderna i föregående kapitel.] ³ Jag åt ingen lyxmat (*delikatesser*), inget kött eller vin vidrörde min mun. [Daniel verkade delvis ha fastat från mat, levt enkelt och bara ätit bröd och vatten under tre veckor.] Jag smorde inte heller min kropp med olja förrän de tre veckorna hade gått. [Att smörja sin kropp med olja var vanligt bland judarna och antika folk, oljan mjukgjorde huden och skyddade mot hettan.]

⁴ På den tjugofjärde dagen i första månaden [Nisan, som infaller i mars/ april, vid påskhögtiden] var jag vid stranden av den stora floden Tigris. [Floden Euftrat rann genom staden Babylon. Parallellt öster om den rinner floden Tigris i nuvarande Irak.] ⁵ Jag lyfte min blick och fick se en man stå där, klädd i linnekläder. Han hade ett bälte av guld från Ufas [Jer 10:9] runt midjan. [Synen liknar den av Jesus i Upp 1:13] ⁶ Hans kropp var som av krysolit (*guldkimrande*

topas), hans ansikte som en blix, hans ögon som eldslågor och hans armar och ben som glänsande koppar. Ljudet av hans ord var som ett väldigt dån. [*Hes 1:7, 13, 23, 24, 27; 9:2; Upp 1:15*]

⁷ Jag, Daniel, var den ende som såg synen. Männen som var med mig såg den inte, men de greps av stark skräck så att de sprang och gömde sig. ⁸ Jag blev ensam kvar, och när jag såg den mäktiga synen försvann all min kraft. Färgen vek från mitt ansikte så att jag blev likblek, och jag hade ingen kraft kvar. ⁹ Då hörde jag ljudet av hans ord, och när jag hörde det föll jag bedövad ner med ansiktet mot jorden. ¹⁰ Då rörde en hand vid mig och hjälpte mig upp (*skakandes*) på mina knän och handflator. ¹¹ Han [*mannen i synen*] sade till mig:

”Daniel, du är högt älskad (*dyrbar*). Ge akt på (*förstå*) de ord som jag ska tala till dig. Res dig upp, för nu har jag blivit sänd till dig.” När han sade dessa ord till mig, reste jag mig upp men skakade fortfarande.

¹² Sedan sade han till mig: ”Var inte rädd Daniel, från första dagen då du bestämde dig (*vände ditt hjärta*) till att söka förstånd och ödmjuka dig inför din Gud har dina ord varit hörda. Jag har blivit sänd på grund av vad du har sagt (*din bön*). ¹³ Fursten över Persiens rike stod emot mig under 21 dagar. Då kom Mikael, en av de förnämsta furstarna, till min hjälp, och

jag blev kvar där hos Persiens kungar. ¹⁴ Men nu har jag kommit för att undervisa dig om vad som ska hända ditt folk i kommande dagar, för synen syftar på framtiden.”

¹⁵ Medan han [*mannen i synen*] talade till mig böjde jag mitt ansikte mot jorden och blev stum. [*Daniel blir överväldigad av det bönesvar han får.*] ¹⁶ Plötsligt rörde någon som liknande en människoson vid mina läppar [*antagligen ängeln Gabriel i mänsklig gestalt, se Dan 9:21*]. Då öppnade jag min mun och sade till honom som stod framför mig: ”Min herre (*adonai*), på grund av synen har stor vånda kommit över mig (*som när en kvinna som ska föda*), och jag är helt kraftlös. ¹⁷ Hur skulle min herres tjänare [*som är så svag*] kunna tala med dig? Min styrka är borta, och jag kan knappt andas.”

¹⁸ Då rörde han som liknade en människa vid mig igen och styrkte mig. ¹⁹ Han sade: ”Var inte rädd, du högt älskade man (*du är dyrbar i Guds ögon, han har sin glädje i dig*)! Frid vare med dig (*Guds välsignelse på alla områden*)! Var stark, ja var stark!”

Medan han talade till mig blev jag styrkt. Jag sade: ”Låt min herre tala nu, för du har styrkt mig.”

²⁰ Då sade han: ”Förstår du varför jag har kommit till dig? Jag måste strax vända tillbaka för att kämpa mot fursten över Persien, och när jag drar bort från honom kommer fursten över Grekland (*Javan*). ²¹ Men jag vill berätta för

dig vad som är skrivet i sanningens bok. Ingen enda hjälper mig mot dessa [*andliga furstar över Persien och Grekland*] förutom Mikael, er [*Israels folks*] furste.

11

¹ I modern Dareios (*Darejaves*) första regeringsår [*två år tidigare, år 538 f.Kr.*] stod jag där för att stärka och skydda honom. [*Denna vers hör ihop med Dan 10:1 och avslutar den första delen som beskriver omständigheterna kring synen.*]

Synen – profetiska förutsägelser

Fyra kommande persiska kungar

² [*I följande 35 verser finns åtminstone 135 profetior som bokstavligt har gått i uppfyllelse från Daniels tid 536 f.Kr. fram till Antiochos IV härjningar i Israel som kulminerar när han vanhelgar templet 167 f.Kr.*]

Nu ska jag berätta sanningen för dig. Tre kungar till [*efter den nuvarande Kyros*] ska uppstå i Persien, och den fjärde ska bli rikare än någon av de andra. När han har blivit som mäktigast genom sina rikedomar ska han sätta in all sin makt mot Greklands (*Java*)s rike.

[*Kungarna i det medo-persiska riket efter Kyros var:*

- *Kyros son Kambyses, 530-522 f.Kr.*
- *Smerdis eller Gaumata, 522 f.Kr.*
- *Darios I, 522-486 f.Kr.*

- Xerxes I, 486-465 f.Kr. Han försökte erövra Grekland år 480 f.Kr. Han omnämns i Esters bok, se Est 1:1.

Xerxes var den mäktigaste och mest inflytelserika av dessa fyra. Han förde flera krig mot Grekland under sitt styre.]

En stor grekisk härförare - Alexander den store

³ Sedan ska en mäktig (krigisk, rivaliserande) kung uppstå som ska regera med stor makt och göra som han vill. [Den grekiska härföraren Alexander den store regerade 336-323 f.Kr. Han besegrade perserna och intog hela den dåtida kända världen på knappt 10 år.] ⁴ Men när han [Alexander] har kommit [till makten], ska hans rike falla sönder och delas efter himlens fyra väderstreck. Det ska inte tillfalla hans efterkommande eller förbli lika mäktigt som när han hade makten. Hans rike ska omstörtas och tillfalla andra än dem.

[Alexander dör i feberfrossor, någon vecka efter ett fylleslag i Babylon 323 f.Kr. Hans två söner Alexander IV och Herakles mördas. Riket delas upp mellan fyra av hans generaler.]

Långdragen konflikt mellan Syrien och Egypten

⁵ [Nu förutsägs historien från Alexander den stores död 323 f.Kr. och framåt. Vers 5-20 handlar om konflikten mellan de två delarna av det splittrade grekiska riket. Eftersom Daniels bok handlar om judarna, så fokuserar berättelsen

på stormakterna norr och söder om Israel – det Seleukidiska riket i norr och det Ptolemaiska riket i söder. I dessa verser används de generella benämningarna – kungen i syd och kungen i nord. Eftersom konflikten pågår i flera generationer är dessa kungar olika personer. Sydrikets kungar i Egypten heter Ptolemaios den förste, andre osv. Kungarna i det seleukidiska Nordriket i Syrien heter Antiochos den förste, andre, osv.]

Kungen i Sydlandet [Egypten, Ptolemaios I som var en av Alexander den stores generaler] ska bli mäktig. Av hans furstar ska en vara mäktigare än han [Seleukos I Nikator som också var en av Alexander den stores befälhavare], och hans herravälde ska bli stort.

Egypten försöker skapa en allians med äktenskap

⁶ Efter några år [ca 40 år] ska de ingå förbund med varandra och dottern till Sydlandets kung [Berenike som var dotter till Ptolemaios II] ska komma till kungen i Nordlandet [Antiochos II] för att träffa en överenskommelse [genom äktenskap]. Men hon ska inte kunna behålla den makt hon vinner och hans makt ska inte heller bestå. Hon ska offras tillsammans med dem som förde henne dit, både hennes far och den man som en tid gav henne makt.

[Omkring 252 f.Kr. sänder Egyptens kung Ptolemaios II sin dotter, Berenike, tillsammans med ett följe för att hon ska gifta sig med Nordlandets kung Antiochos II. Alliansen är tänkt att

ge stabilitet och utökad makt för båda rikena, men den är skör och håller bara några år. Antiochos var redan gift och skiljer sig från sin fru Laodike. Tillsammans med Berenike får han en son. När Berenikes far dör 246 f.Kr. lämnar hennes man henne och återvänder till sin första fru Laodike. Kort därefter dör han, troligtvis förgiftad. Senare samma sommar mördas Berenike, hennes son och flera uppsatta personer i Sydriket på order av Laodike. Mordet på Berenike ledde till att hennes bror i Egypten förklarade krig mot det Seleukidiska riket i norr.]

⁷ Men en från hennes familj (*en telning från hennes rötter*) [*Berenikes bror Ptolemaios III*] ska stiga upp i hans ställe och dra upp mot nordlandskungens [*Syriens*] här och tränga in i hans fäste [*Seleukia, som var staden Antiokias hamnstad, eller själva Antiokia*] och han ska attackera (*göra vad han vill med dem*) och segra. ⁸ Han ska också föra med sig deras gudar, gjutna bilder (*avgudabilder*) och dyrbara (*värdefulla, högt aktade*) föremål gjorda av både silver och guld till Egypten. Under några år kommer han att låta nordlandskungen vara i fred. [*Ptolemaios III erövrar syriska avgudabilder, men tar även tillbaka egyptiska gudar som den persiske Kambyses hade fört med sig när han erövrat Egypten 300 år tidigare, 525 f.Kr.*] ⁹ Han [*nordkungen*] ska attackera sydkungen, men ska återvända till sitt eget rike.

Antiochus III attackerar Egypten

10 [Konflikten fortsätter i generation efter generation.]

Hans [nordkungens] söner ska rusta sig till strid och samla en väldig krigshär, som ska välla fram som en störtflod och tåga in. Den ska komma igen och striden ska föras ända fram till sydlandskungens befästningar.

[Seleukos II dog 226 f.Kr. Hans söner Seleukos III och Antiochos III fortsatte krigen mot Egypten. Seleukos III mördades efter att bara ha regerat i tre år, och hans bror Antiochos III kom till makten. Han kallades "den store" på grund av hans militära framgångar. Under åren 219-218 intar han Galiléen och Samarien och övertar styret av dessa judiska områden från egyptierna.]

11 Då ska kungen i Sydlandet [Ptolemaios IV] bli vred och dra ut och strida mot kungen i Nordlandet [Antiochos III], som ska ställa upp en stor här, men den hären ska ges i den andres hand. *12* När [den syriska] armén är borta, blir han [sydkungen Ptolemaios IV] övermodig (arrogant, hans hjärtat blir upplyft). Han fäller tusentals soldater, men fortsätter inte att ha övertaget (ha framgång).

[Striden vid Rafah, södra delen av nuvarande Gazaremsan, utkämpades 22 juni 217 f.Kr. Enligt den grekiske historikern Polybios bestod Ptolemaios egyptiska arme av 70 000 fotfolk, 5 000 kavalleri och 73 elefanter; medan Antiochos arme

hade 62 000 fotfolk, 6 000 kavalleri och 102 elefanter. Här vann Ptolemaios en stor seger och den egyptiska armén dödade 10 000 syriska soldater.]

¹³ I stället ska nordkungen samla en ny armé, större än den förra. Efter några år ska han attackera igen med en stor armé och många vapen (förråd). *[Ptolemaios IV dog under mystiska förhållande 204 f.Kr. då han var i 30-årsåldern. Hans 6-åriga son Ptolemaios V blev tronarvinge. Antiochos III tar då chansen och attackerar Egypten tillsammans med Filip V från Makedonien.]* ¹⁴ Vid den tiden ska många andra folk resa sig mot kungen i Sydlandet *[Ptolemaios V]. Våldsmän av ditt eget folk [judar] ska [stödja Antiochos III] göra uppror [mot egyptierna] för att uppfylla profetian, men de kommer att falla.*

Syrien avancerar

¹⁵ Sedan ska kungen i nord komma och bygga en belägringsvall och inta en befäst stad. Söderns armé ska inte ha kraft att slå tillbaka, även deras bästa (elit-)soldater ska inte kunna stoppa den nordliga armén.

[Den egyptiska generalen Skopas mötte 199 f.Kr. Antiochos III i norra Galiléen vid Panium – på Jesu tid Caesarea Filippi, nuvarande Banias. Egyptierna besegrades där och Skopas flydde till Sidon vid Medelhavet, en starkt befäst stad, där han tvingades kapitulera 198 f.Kr.]

¹⁶ Han [*Antiochos III från norr*] som invaderar honom [*sydkungen*] ska göra som han vill. Ingen ska kunna stå honom emot. Han ska bli kvar i "det härliga landet" [*Israel*] med ödeläggelse (*förödelse*) i sin hand.

Misslyckad allians med Egypten

¹⁷ Han [*Antiochos III - den store*] beslutar sig för att komma med hela sitt rikets makt [*han vänder sitt ansikte mot Egypten*]. Han ska forma en allians (*fredsavtal*) och ge kungen av Sydlandet en av sina döttrar till hustru för att [*i hopp om att infiltrera och kunna*] ödelägga riket. Men det ska inte lyckas och inte vara till hans fördel.

[År 198 f.Kr. formar Antiochos III ett fredsavtal med Ptolemaios V. Han ger sin dotter Cleopatra till hustru åt Ptolemaios V för att stärka alliansen, men hoppas också kunna använda henne för att infiltrera Sydriket. Vid trolovningen är Ptolemaios V bara sju år, så giftermålet sker fem år senare 193 f.Kr. Medan Cleopatra är i Egypten förflyttas hennes lojalitet från sin far till sin nya egyptiska man. Hon blir den första av flera egyptiska drottningar med samma namn. Den mest kända är den sjunde och sista Cleopatra VII, 69-30 f.Kr. Hon hade romantiska förhållanden med dåtidens mäktigaste romerska män - först Julius Caesar och därefter Marcus Antonius.]

¹⁸ Sedan ska han vända sig mot kustländerna [*kuststäderna längs med Medelhavet i mindre Asien*] och inta många av dem. Dock ska en

härförare [*den romerske konsuln Lucius Cornelius*] göra slut på hans hånfullhet och låta det vända tillbaka över honom själv. ¹⁹ Efter detta ska han återvända till hans eget lands välbefästa städer, men han ska förlora sin makt (*vackla och falla*) och inte finnas mer. [*Antiochos III dog 187 f.Kr.*]

Seleukos IV

²⁰ I hans ställe ska en annan uppstå [*hans son Seleukos IV*]. Han ska sända en skatteindrivare igenom det land som är hans rikets prydnad [*Judéen i Israel*]. Men efter några dagar ska han störtas, dock inte genom vrede eller i strid.

[*Efter Antiochos III blev hans son Seleukos IV kung. Han regerade 187-175 f.Kr. Han sände sin högt uppsatta ämbetsman Heliodorus för att samla in skatt som skulle gå till romarna. Enligt 2 Mack 3:7-40 hade Seleukos gett en hemlig order om att plundra templet i Jerusalem, men en skrämmande syn hindrar Heliodorus från att göra det. Seleukos regerar bara några få år. Han dör inte "genom vrede", som hans far som lynchades av en uppretad mobb, eller i strid. I stället är det Heliodorus som förgiftar honom, kanske även med hjälp av nästa regent som är Antiochos IV.*]

En ond kung i nord – Antiochos IV Epifanes

Hans väg till tronen och tidiga styre

²¹ [*Vers 21-35 är den centrala delen i detta kapitel. Den åttonde regenten i det Seleukidiska riket i*

norr är Antiochos IV Epifanes. Han regerar 175-163 f.Kr. Han är samma person som benämns "det lilla hornet" i kapitel 8, se Dan 8:9-12. Stycket har många detaljer eftersom hans handlande har stor inverkan på Israel och det judiska folket.]

Den som efterträder honom [Seleukos IV] är en föraktad (usel, hatad) man [Antiochos IV]. Han har inte kungavärdighet. Oväntat intar han riket genom smicker (tomma löften, list). [När Seleukos IV mördades tog hans yngre bror Antiochos IV makten. Den rättmätige efterträdaren var egentligen Seleukos son Demetrius, men han skickades som politisk fånge till Rom. Antiochos IV tog sig själv titeln "Epifanes" som betyder "Gud uppenbarad i mänsklig form", men folk föredrog det snarlika "Epimanes" - en galen man!]

22 Arméer ska hastigt svepas bort [som en störtflod med vatten efter ett kraftigt regn] och krossas inför honom, likaså en kung som hade fredsförbund med honom. 23 Efter att ha ingått ett förbund med honom kommer han att handla svekfullt. Han ska dra ut och få övermakten med endast lite folk.

[År 169 f.Kr. försökte den egyptiske kungen Ptolemaios VI återfå Israel och Fenicien som de förlorat till Syrien, men blev besegrad av Antiochos IV Epifanes. Ptolemaios blev även tillfångatagen. Han blev "bruten", inte dödad. Ptolemaios kallas en "förbunds-kung" eftersom han gick med på en överenskommelse att alliera

sig med den syriske Antiochos, i utbyte för att de skulle hjälpa honom att återfå tronen i Egypten som hans yngre bror Ptolemaios VII tagit. Antiochos var nöjd med en sådan överenskommelse eftersom det skulle hjälpa honom att få ett fotfäste i Egypten. Dock bröt Antiochos senare denna pakt och allierade sig med hans bror Ptolemaios VII för att frigöra sina trupper från Egypten.]

²⁴ Utan förvarning ska han komma in i landets [Egyptens] bördigaste trakter och lyckas med något varken hans fäder eller förfäder gjort. Han delar ut byte, rov och gods [från de länder han plundrar] åt sitt folk. Han ska planera att inta befästa städer, men ska bara lyckas för en kort tid. [Antiochos IV intog Pelusium, och belägrade bland annat Naukratis och Alexandria i Egypten.]

Det första egyptiska kriget 169 f.kr.

²⁵ [Detta stycke går tillbaka till Antiochos första militärkampanj mot Egypten 169 f.Kr. Hans seger över Ptolemaios beskrivs i vers 22.]

Han [Antiochos IV Epifanes] ska uppbåda sin kraft och sitt mod mot kungen i Sydlandet [Ptolemaios VII] och komma med en stor här, men kungen i Sydlandet ska också rusta sig till strid med en mycket stor och mäktig här. Han ska dock inte kunna stå emot på grund av de planer som görs mot honom. ²⁶ De som äter hans kungliga mat [sitter vid hans bord i

Egypten] ska störta honom. [Syftar på Ptolemaios rådgivare Eulaeus och Lenaeus i Egypten.] Hans här ska svepas bort och många ska bli slagna och falla. [Den Egyptiska kungen Ptolemaios VI tillfångatogs av syrierna, se vers 22. I Egypten blir då hans yngre bror Ptolemaios VII kung.]

27 Dessa två kungar har ont i sinnet. De sitter tillsammans vid samma bord och talar lögn, men de ska inte ha någon framgång, eftersom slutet ännu dröjer till den bestämda tiden.

[Nordkungen Antiochos IV och den tillfångatagne sydkungen Ptolemaios VI sitter vid samma bord. De planerar tillsammans hur de ska få makten över Egypten men båda ger tomma löften. De har viss framgång i Egypten. De intar Egyptens andra största stad Memphis och Ptolemaios VI blev där insatt som kung. Samtidigt regerar hans bror Ptolemaios VII över den största staden Alexandria. Så småningom övergav Ptolemaios VI sin allians med syrierna och regerade tillsammans med sin bror i Egypten.]

28 Han [kungen av norr - Antiochos IV] ska vända tillbaka [från Egypten] till sitt land med mycket gods, men hans hjärta kommer att vara emot det heliga förbundet. [På väg upp mot Syrien slår Antiochos IV ner ett judiskt uppror och dödar 40 000 judar och lika många säljs som slavar, se 2 Mack 5:12-14. Han plundrade templet i Jerusalem med hjälp av en ond överstepräst, Menelaus, se

2 Mack 5:15-21.] När han har genomfört sitt uppsåt vänder han tillbaka till sitt land.

Det andra egyptiska kriget 168 f.Kr.

²⁹ På bestämd tid ska han [*nordkungen, Antiochos IV*] sedan på nytt dra ut mot Sydlandet [*168 f.Kr.*], men denna senare gång ska det inte gå som den förra. [*Denna gång kommer han inte ha samma framgång i Egypten.*] ³⁰ Skepp från Kittim [*romerska fartyg från Cypern i väster*] ska komma emot honom och han ska förlora modet (*bli rädd*).

[Kittim var ett annat namn för ön Cypern, men också ett uttryck för länderna väster om Egypten och Syrien i allmänhet. Här syftar det på den romerska flottan som kommit till Alexandria under befäl av Gaius Laenas på Ptolemaios begäran. Här introduceras den fjärde stormakten, romarna, som snart kommer att ta över efter grekerna.]

Förföljelse av judar

Då ska han vända tillbaka [*till Syrien*] och rikta sin vrede mot det heliga förbundet och ge vreden fritt utlopp. Han ska vända tillbaka och ära (*lyssna på*) de som övergett det heliga förbundet.

[År 167 e.Kr. vände Antiochos IV sin förödmjukelse till ilska mot det judiska folket ännu en gång. Han sände en befälhavare som hette Apollonios till Jerusalem. Han låtsades komma i fredliga syften, men på sabbatsdagen

attackerade och dödade han många judar och plundrade staden, se 2 Mack 5:23-26. Samtidigt belönade han de judar som stödde hans hellenistiska agenda, se 2 Mack 4:7-17.]

³¹ Härar från honom [*nordkungen, Antiochos IV*] ska komma, och de ska orena helgedomen, tillflyktsorten, avskaffa det dagliga offret och ställa upp förödelsens styggelse. [*Ett hedniskt föremål i templet, se Matt 24:15; Mark 13:14. Detta omnämns även i 1 Mack 1:44-47, 54.*] ³² Sedan ska han tala med smickrande (*inställsamma*) ord till dem som har lämnat förbundet. Men de av folket som känner sin Gud ska stå fasta och hålla ut. ³³ De förståndiga (*visa*) bland folket ska ge många insikt [*förklara vad som händer*]. Trots detta ska de ändå under en tid falla genom svärd och eld, genom exil (*bli bortförda i fångenskap*) och plundring [*få sina egendomar konfiskerade*]. ³⁴ Men när de faller ska de inte lämnas utan hjälp, och många ska då av falska motiv sluta sig till dem. ³⁵ En del av de förståndiga ska falla, och de ska luttras så att de blir rena och fläckfria fram till den sista tiden. För ännu dröjer slutet till den bestämda tiden.

En framtida ledare som upphöjer sig själv över allt

³⁶ [*Fram tills hit är de flesta bibelforskare överens om att synen handlat om händelser från Kyros i Daniels tid fram till Antiochos IV. Från och med vers 36 finns två huvudsakliga tolkningar på den person som introduceras som "kungen". Den ena är att synen fortsätter att handla om*

Antiochos IV, den andra att en framtida antikrist beskrivs. Rent historiskt finns det problem med att harmonisera händelserna med Antiochos liv. Han satte sig inte över alla gudar eller tillbad en okänd gud, se vers 36-37. Han dog inte i Israel, se vers 45, utan i Persien.

Också sammanhanget i nästa kapitel där det talas om den sista tiden, vedermodan och de dödas uppståndelse gör att dessa verser måste vara någon annan än Antiochos som regerade mellan 215–164 f.Kr. Vedermodan passar bäst in i det som Jesus förutsäger i Matt 24:21, se även Matt 24:29-31 och Upp 7:14. I Nya testamentet omnämns denna person som "laglöshetens man", se 2 Tess 2:3-12; "antikrist", se 1 Joh 2:18 och "vildjuret", se Upp 11-12. Daniel har även tidigare beskrivit denna antikrist som "det lilla hornet" i kapitel 7 och "han", en kommande ledare, i Dan 9:27.

Antiochos IV kan ses som en skuggbild av en kommande antikrist, så att de båda beskrivs här är inte konstigt.]

Kungen [en framtida världsledare] ska göra vad han vill, och han ska upphöja sig och förhäva sig över varje gud. Ja, mot gudarnas Gud ska han tala fruktansvärda ting. Allt ska lyckas för honom till dess att vredens tid är ute, för det som har beslutats måste ske. ³⁷ Han kommer inte att bry sig om sina fäders gudar, inte heller den som kvinnor älskar. Han ska inte bry sig om någon gud, utan han ska upphöja sig själv över dem alla.

[Huvudpunkten i denna beskrivning är antikrists stolthet, han sätter sig över allt och alla. Han ska inte bry sig om sina fäders gudar, dvs. sitt eget lands religion. Han verkar ha en ateistisk världssyn utan några gudar alls. Frasen "hemdath nashiym" i vers 37 är ordagrant "den som kvinnor älskar" men kan också översättas "kärlek till kvinnor" och skulle i så fall antyda att han inte alls bryr sig om kvinnor. Ordet "hemdath" används även i vers 8 om dyrbara, värdefulla, högt aktade föremål. Versens tema är gudar, så det skulle kunna syfta på en gud som speciellt kvinnor tyckte om, tex Adonis eller Tammuz, se Hes 8:14. I Israels historia var det ofta deras fruar som ledde in dem till att dyrka andra gudar, så var fallet med Salomo och Ahab. I så fall kan frasen vara en parallell till första frasen. Han ska inte bry sig om sina fäders gudar, eller de gudar deras fruar dyrkade.]

³⁸ I stället ska han ära fästningarnas gud. *[Hans gud kommer att vara militär styrka, i vers 40-45 beskrivs hans krig.]* En gud som hans fäder inte har känt ska han ära med guld och silver och ädelstenar och andra dyrbarheter. ³⁹ Med en främmande guds hjälp ska han göra vad han vill med starka befästningar. De som erkänner honom ska han visa stor ära. Han ska låta dem härska över många, och han ska dela ut land åt dem till belöning.

Ett stort krig

⁴⁰ *[Nu beskrivs ett stort krig. En del ser "kungen" i vers 36 som en annan person än "kungen i Nordlandet" här, men det är troligen samma person. Många ser kriget som beskrivs i Hesekiel 38-39 och det som beskrivs här i vers 40-45 som samma krig, just innan Herrens återkomst.]*

Men vid den sista tiden ska kungen i Sydlandet *[söder om Israel]* drabba samman med honom. Kungen i Nordlandet *[norr om Israel]* ska då storma fram mot denne med vagnar och ryttare och en stor flotta. Han ska rycka in i länderna och svepa igenom dem som en störtflod. *[Orda-grant "svämma över och spola bort dem".]* ⁴¹ Han ska också dra in i det härliga landet *[Israel]*, och många *[länder eller folk]* ska falla, men dessa ska undkomma hans hand *[tyranni]:* Edom, Moab och de främsta av Ammons barn. *[Dessa tre områden är antika länder sydost om Israel, nuvarande Jordanien.]* ⁴² Han ska sträcka ut sin hand mot många länder. Egypten ska inte slippa undan *[hans vrede].* ⁴³ Han ska erövra skatter av guld och silver och alla slags dyrbarheter i Egypten. Libyer och nubier (*hebreiska "kus", nuvarande Sudan och delar av Etiopien*) ska följa honom. ⁴⁴ Då ska han få höra rykten från öster och norr som skrämmar honom, och han ska dra ut i stort raseri för att förgöra och förinta många. ⁴⁵ Sina palatstält ska han slå upp mellan havet och helgedomens härliga berg. Men han går mot sin undergång och ingen hjälper honom.

12

Sista tiden

¹ På den tiden ska [*ängeln*] Mikael stå upp (*träda fram*), den store [*himmelska*] fursten som står som försvarare för dina landsmän [*det judiska folket*]. Det kommer en tid av nöd (*svårigheter*) [*här på jorden*], som inte har haft sin like ända från den dag då folken blev till och fram till den tiden. Men på den tiden ska ditt folk bli frälst, alla som är skrivna i boken [*Livets bok, 2 Mos 32:32; Upp 3:5*]. ² Många som har somnat in i mullen [*är döda och begravda*] ska väckas upp [*uppstå, få liv igen*]: en del till evigt liv, andra till skam [*plural*] och evig fasa (*avsky*).

[En dag kommer alla människor att uppstå och få möta Gud, se Job 19:26; Ps 17:15; Jes 26:19.]

³ De visa [*Ords 11:30*] ska skina som himlens ljus [*solen och stjärnorna*], och de som leder de många till rättfärdighet ska stråla som stjärnorna i evigheters evighet.

⁴ Men du Daniel, bevara dessa ord (*skriv inte mer nu, ordagrant "avsluta orden"*) och försegla denna skrift till ändens tid. Många ska röra sig fram och tillbaka [*kan syfta på ökat resande, eller att många ska söka i boken*], och kunskapen ska bli stor. [*Amos 8:12*]

⁵ När jag, Daniel, såg upp, se, då stod det två andra där, en på flodens ena strand och en på den andra stranden. ⁶ En av dem frågade

mannen som stod klädd i linnekläder ovanför flodens vatten:

"Hur länge ska dessa märkliga ting pågå (*innan slutet*)?" [*Hur länge ska vedermödan, den här svåra tiden som inte haft sin like på den här jorden, pågå, se vers 1.*]

⁷ Jag lyssnade till mannen som stod klädd i linnekläder ovanför flodens vatten, och han lyfte sin högra och sin vänstra hand mot himlen och svor vid honom som lever för evigt: "Efter en tid och tider och en halv tid [*3,5 år*], när det heliga folkets makt är krossad, då ska allt detta fullbordas." [*Dan 7:25*]

[Vem är mannen i linnekläder? Det är troligtvis samma person som bara Daniel såg som beskrivs i inledningen till denna sista syn, se Dan 10:5-7. Troligtvis är det Jesus som Daniel får se där och som nu står ovan vattnet och talar. Här finns även en koppling till hur Guds ande svävade över vattnet och Gud talade vid tidens början, se 1 Mos 1:1-3.]

⁸ Jag hörde det men förstod inte, så jag frågade: "Min herre, vad blir slutet på allt detta?"

⁹ Då sade han [*ängeln*]: Gå Daniel, för dessa ord ska vara stängda och förseglade fram till ändens tid.

¹⁰ Många ska bli renade och vita och lut-

trade, men de ogudaktiga ska utöva sin ogudaktighet. Ingen ogudaktig ska förstå detta, men de förståndiga ska förstå det.

11 Från den tid då det dagliga offret avskaffas och förödelsens styggelse ställs upp ska det gå 1 290 dagar.

[Nu ges fler detaljer om historiens sista händelser. Den stora vedermodan börjar när Antikrist avskaffar slaktoffer och matoffer, se Dan 9:27 och sätter upp något avskyvärt i ett framtida tempel i Jerusalem. Jesus nämner att detta ska ske strax innan han kommer tillbaka, se Matt 24:15. Antiochos IV reste upp ett Zeus altare, se Dan 11:31. Exakt vad det "avskyvärda" är som Antikrist kommer att sätta upp är inte klart, men det kommer att göra att det dagliga offret inte fortsätter, och templet blir ödelagt. I Dan 12:7 och Dan 7:25 har tiden 3,5 år, som motsvarar 42 månader angetts. Räknar man med 30 dagars månad så blir det 1 260 dagar. Det antalet nämns i Uppenbarelseboken synonymt med 3,5 år och 42 månader, se Upp 11:2; 11:3; 12:6; 12:14; 13:5. Här i vers 11 nämns nu ett nytt tal 1 290. Det är 1 260 + 30 dagar. Det verkar som om att en månad efter att vedermodan har avslutats kommer något viktigt att ske.]

12 Salig är den som håller ut och når fram till 1 335 dagar.

[Ännu ett tal introduceras nu. Välsignad är den som längtar efter och når 1 335 dagar. Nu har ytterligare 45 dagar lagts till de 1 290 dagarna som nämns i vers 11. Utgår man från 1 260 dagar så är det ytterligare 75 dagar; vilket motsvarar 2,5 månader. Det syftar på något positivt, kanske festmåltiden i himlen eller hur Messias etablerar tusenårsriket, se Upp 19:9; 20:4-6.]

13 Men gå nu vidare till slutet. *[Var trogen resten av ditt liv].* Sedan du har vilat ska du stå upp och få din lott vid dagarnas *[den här tidsålderns]* slut.”

[Det sista ordet är ordagrant "yamin" med "n" på slutet. Det tolkas oftast som "yamim" för dagar; men kan också betyda "högra hand". Uttrycket som helhet blir då "i slutet av/änden på den högra handen". Guds högra hand står för Guds kraft och makt. Den högra sidan är den mest ärofyllda platsen och refererar också till Messias, se Matt 22:44; Ps 18:8; Mark 16:19; Ps 110:1; Ef 1:20-21. Daniel var nu närmare 90 år gammal, detta är troligtvis den sista synen innan han fick lämna jordelivet. Löftet om uppståndelsen i vers 2 appliceras nu på Daniel.]

**Svenska Kärnbibeln - en expanderad
översättning**
**Swedish: Svenska Kärnbibeln - en expanderad
översättning (New Testament)**

copyright © 2017-2020 Svenska Kärnbibeln

Language: Swedish

Contributor: Svenska Kärnbibeln

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-02-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

c5cfac14-0500-50d4-bd1a-4691a8b8b3b6